

Willem van Oranje. Antwerpen in 1583

Emmanuel van Driessche

bron

Emmanuel van Driessche, *Willem van Oranje. Antwerpen in 1583*. Boekhandel J.W. Marchand en Co, Antwerpen 1867

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/drie015will01_01/colofon.php

© 2017 dbnl

Voorwoord.

Het drama Willem van Oranje werd bekroond met den eersten prijs, geschonken door Z.M. Leopold I, in den wedstrijd van tooneelletterkunde geopend door de Maatschappij De Morgenstar, te Brussel, in 1865.

Het verslag van den jury, samengesteld uit de Heeren: Dr. Hanau B^{on}. Geelhand, Willems, Stroobant en Wendels, luidt, betrekkelijk dit gewrocht, als volgt:

‘Willem van Oranje, Antwerpen in 1583, toont ons de Nederlanden nog worstelend tegen de verdrukking van Spanje en tegen de verraderij van Frankrijk. Aan het volk de dappere gerechtigheid voorstellen, hetzelfde doen lijden en strijden om de zegepraal hooger en hooger te doen rijzen, en aldus pogen het volksgeluk op de vrijheid te steunen, ziedaar een edel doel. De schrijver heeft het bereikt: hij ontvange onze warme gelukwensen; want het is onder zulk een gevoel van menschelijke waardigheid dat alle nieuw despotimus versmacht moet worden.’

Dit dramatisch gewrocht werd voor de eerste maal ten tooneele gevoerd in den Cirk-Schouwbourg op 26 maart 1866, en voor de tweede maal, in Gala-vertooning, ten aanwezen van Z.K.H. den Graaf van Vlaanderen, in den schouwburg der Warande, op 22 Juli des zelfden jaars.

De Maatschappij De Morgenstar spaarde kosten noch moeite om beide vertooningen den grootsten luister bij te zetten; de tooneelkunstenaars met het uitvoeren der

rollen gelast, legden den besten ijver en het grootste talent aan den dag; hier zij, voor eene en voor anderen, openlijk dank en lof gesproken; hoogst verdienden dank en lof, want beide voorstellingen liepen met zulk goed gevolg af, dat zij, niet alleen te Brussel, maar in de drukpers van het gansche Land een buitengewonen ophef maakten.

Willem van Oranje is een geschiedkundig drama: geschiedkundig in dien zin, dat het trouw, en naar de beste bronnen: HOOFT, DE THOU, VAN METEREN, JANSSENS, enz. de historische feiten voorstelt. Enkel hebben wij, naar het voorbeeld der beste dramatische schrijvers, de feiten samengetrokken, om dezelve tot de vereischte éénheid van handeling te brengen; zoo stellen wij onze gansche bedrijvigheid in het jaar 1583 voor, ofschoon het algemeen bekend staat dat de Hertog van Anjou den 19 Februari 1582 zijne intrede te Antwerpen deed, en eerst den 17 Januari 1583 door het volk gedwongen werd die stad te ontvluchten.

Zooals het stuk oorspronkelijk opgevat is, vereischt hetzelfde eene groote, ja bezwaarlijke tooneelopvoering, vooral in het laatste bedrijf. Doch, is het zeer wel doenlijk de bezwaarlijkheden van tooneelschikking grootendeels uit den weg te ruimen, zonder den eigenlijken inhoud van het drama afbreuk te doen lijden; het laatste bedrijf, b.v. dat hier met eene gansch bijzondere verbeelding aangeduid wordt, valt in de gewone tooneelopvoering van het oogenblik dat men het gevecht achter de schermen doet plaats grijpen.

DE SCHRIJVER.

Brussel - 1867

Willem van Oranje

Geschiedkundig drama in vijf bedrijven.

Personen:

WILLEM, Prins van Oranje.
 HERMAN ARKEL, { zijne trawanten.
 KAPITEIN PETER, { zijne trawanten.
 MARNIX, HEER VAN ST. ALDEGONDE, zijn vriend.
 DE HERTOG VAN ANJOU.
 ROCHEPOT, { dezes lijfwachten.
 DUPONT, { dezes lijfwachten.
 DE GRAVIN LOUÏSA, gunsteling van den Hertog.
 BAAS POTTEMAN, Antwerpsche herbergier.
 TEKLA, zijne huisvrouw.
 NELLA, hunne pleegdochter.
 KOEHNE, hoofdman der Kolveniers.
 PAUWEL, { kolveniers.
 SANDER, { kolveniers.
 NEELS, { kolveniers.
 ARENTZ, oude dienaar.
 ANASTRO, { spanjaarden.
 JAURGUI, { spanjaarden.
 Antwerpsche kolveniers, fransche soldaten, burgers.

Eerste bedrijf.

Tooneel: Opene plaats voor eene herberg; links en rechts straten op het voor- en achterplan; in het verschiet het zicht der Schelde. Links boven de deur der herberg leest men: 'in den Neptunus.' - stoelen en tafels voor de deur; - de avond begint te vallen.

Eerste tooneel.

BAAS POTTEMAN, daarna NELLA.

De baas komt sluiks uit de herberg links, en draagt wambuis, halsband, hoed en schoenen in de handen. Gedurende het volgende tooneel, werkt hij overijlt om zich aan te kleeden, maar vat alles verkeerd: den rechten schoen aan den linken voet, den linken arm in de rechte mouw, enz. enz.

BAAS.

Ongezien... ontsnapt... vrij...! Nu, vlug het feestpak aan, en... naar het vuurwerk!... De plechtige intrede van den hertog van Anjou heeft immers heden plaats gehad, Antwerpen is in volle vreugde, ieder is te been, en ik, Baas Potteman, zit hier in mijnen 'Neptunus' geplakt.... Het zal ten minste niet gezegd worden dat ik het vuurwerk niet gezien heb. - Maar speelt er nu het kwaad meê... ik zal dan niet aangekleed geraken... ik doe maar alles juist verkeerd aan... zie, nu zit mijn rechte voet in mijnen linken schoen... en komt mijne vrouw Tekla... broe!... dan is het vuurwerk voor mij om zeep....

(thans heeft hij zijne schoenen en halsband aan).

NELLA

(komt rechts op uit den achtergrond met eenen korf aan den arm).

De stad krioelt van fransche beslagmakers, en, door mijne nieuwsgierigheid, om de ruitery over de Meire te zien trekken, geraakte ik bijna onder de hoeven der paarden... gelukkig dat een jonge Nederlandsche officier mij redde.

(Zij bemerkt den Baas.)

Hoezoo, baas, wat nieuwe mode!... sinds wanneer kleedt men zich voor de deur aan?

BAAS.

Ust! ust! ust!...

(Zacht.)

Tekla mochte uit-

komen!... Ik ga naar het vuurwerk; maar, ge weet van niets, begrijpt ge? Zeg dat ik ongesteld ben, dat ik... neen, zeg dat ik in de buurt een praatje ben gaan slaan.

NELLA.

Maar, Baas, ge trekt uw wambuis verkeerd aan....

BAAS.

De drommel zit erin, kind; de drommel zit erin! hoe meer ik mij haast, hoe trager het gaat.... Zie, nu zit weêr de linke arm in de rechte mouw. Help mij, kind, help mij; steek een handje toe, want komt Tekla... broe!....

(Nella helpt hem aankleeden.)

NELLA.

Zie, Baas, nu zit gij er behoorlijk in.

BAAS.

Braaf, kind, braaf - En thans vogelvrij op zwier, naar het vuurwerk!.... hoe zoet is de vrijheid als men die reeds twintig jaar aan de huwelijksbanden heeft laten liggen.

(Hij wil zijn hoed nemen op de tafel links naast de deur; Tekla verschijnt; hij wijkt terug.)

Oef! geknipt!... daar is ze!...

Tweede tooneel.

De vorigen, TEKLA.

TEKLA

(blijft voor de deur staan; spreekt zeer vlug, doch op zuchten toon).

Mijn hemeltje, wat zie ik!.... Baas Potteman in feestgewaad.... en waartoe.... waartoe?

BAAS.

Nella, geef mij mijn' hoed eens, he... daar, mijn' hoed, als 't u belieft?

(Wijst naar de tafel.)

TEKLA

(op het tooneel; den hoed achter zich bergende).

Een oogenblikje, lieve man... een oogenblikje...

NELLA

(ter zijde, haren korf wegbrengend).

Alleen komt er de Baas heden niet uit

(Af.)

BAAS.

Zou het u believen mij mijn' hoed te geven?

TEKLA

(op zachten, doch bitsigen toon).

Zou die lieve Baas Potteman niet eens aan zijne wettige huisvrouw willen zeggen, wat al geheimzinnige zaken hij zoo te drijven heeft, om zich hier zoo geheimzinnig voor de deur aan te kleeden... zoo geheimzinnig te willen wegsluipen... en dat juist bij het vallen van den avond?

BAAS.

Hoor, vrouw, ik zal u rechtuit verklaren...

TEKLA

(vlug afbrekend).

En dat alles zonder dat zijne wettige huisvrouw...

BAAS.

Nu, wettige huisvrouw, ik zeg u rechtuit..

TEKLA

(insgelijks invallend).

Zonder dat zijne wettige huisvrouw weten mag wat haar lieve man zooal te doen heeft...

BAAS.

Asa, wettige huisvrouw, zult ge mij laten spreken?... ja of neen!

TEKLA.

(nogmaals invallend).

Des avonds alleen uitloopen voor een man die eene verkleefde, bezorgde, beminnelijke huisvrouw heeft....

BAAS

(luid en streng invallend).

Ik ga naar het vuurwerk zien, hoort ge; naar het vuurwerk, om mij wat op te vrolijken, hoort ge.. want ik zit hier, jaar in jaar uit, in mijnen Neptunus als een vogel in eene kooi, en geraak ik er eens uit, dan hangt ge aan mijne slippers.. Ik wil eindelijk eens vrij wezen, hoort ge, vrij wezen, zooals het een' man betaamt!... Geef mijn hoed: ik ga...

TEKLA.

Hemeltje! hemeltje... gij alleen naar het vuurwerk!

(ter zijde)

in het gewoel van alle soorten van vrouwliên.

(Luid.)

Wel, lieve man, ge kwaamt er niet gaaf van terug, ge kwaamt er niet gaaf van terug!

BAAS

(zijn hoed willende nemen).

Asa, mijn' hoed,

als 't u belieft, ik ben weg, ziet ge; vóór tienem kom ik weêr, dat is een fatsoenlijk uur.

TEKLA

(de hoed achter zich verbergende, vleiend).

Baas Potteman, begrijp toch hoe groot ongelijk gij hebben zoudt... ge wilt thans alleen uitgaan en de goede Tekla te huis laten... haar, die ook zoo graag vuurwerk ziet, en u zoodanig bemint dat zij geen oogenblikje missen kan u te zien.

BAAS.

Flauskens, flauskens.. Als ik te huis ben; ziet ge mij niet eens aan...

TEKLA

(meer om meer vleiend).

Zie, die lieve Baas Potteman zal mij nu het genoegen doen mij eens te laten meêgaan om het vuurwerk te zien; niet waar?

BAAS

(ter zijde).

Als men een Goliath van een man ware, dan zou men nog aan den wil dier vrouw niet kunnen wederstaan.

TEKLA.

Ja, he..? ge zegt ja, niet waar? - Ho, mijn beste Baas Potteman;... zie ik sla mijn' mantel over, en ik ben gekleed!...

(Vlug naar de deur, met den hoed in de hand.)

BAAS.

Welnu, geef mij mijn' hoed dan!...

TEKLA.

Ik wil het genoegen hebben u dien eventjes zelve op te zetten, mijn lieve, beste man.

(Ter zijde, uitgaande.)

Hij mochte schampavie spelen!

(Vlug, links af.)

BAAS

(alleen).

Hij, die de wet op het huwelijk maakte, en daarin schreef dat de vrouw aan den man zou gehoorzamen, was voorzeker geen slimmerik; hij moest immers weten dat de Schepper, waarschijnlijk om ons eene poets te spelen, dat geheel anders geschikt heeft. Den man overal volgen, ja, dat doen ze... daar heeft minstens mijne Tekla sinds twintig jaar

niet aan gefaald. Ik heb ze eens willen op de proef stellen: ik ging in de Schelde wandelen.... zwemmen wil ik zeggen, en wat deed ze mij? Ze bleef op den dijk staan tot dat ik uit het water kwam... Maar wacht, de eerste maal dat het nog oorlog wordt, ga ik vechten, om te zien of zij mij ook op het slagveld volgen zal.

TEKLA

(links op; plaatst hem den hoed op het hoofd).

Zie hier uwe Tekla reeds gansch opgesmukt en vaardig. En daar staat mijn lieve man zoo flink en frisch als een jongeling van drie maal zeven.

(Zij geeft hem den arm.)

Laat ons nu maar gaan!

(Binnen roepend.)

Nella, Nella!..

NELLA

(links op; voor de deur).

Wat belieft u, Bazin?

TEKLA.

Wij gaan, kind; wij gaan. Pas wel op de herberg, wees beleefd en vriendelijk jegens de kalanten,

(zacht)

jegens de jonge luï ook, maar van verre,

(luid)

want het verderf, mijn kind, het verderf op onze tijden.

BAAS.

Komt de hoofdman Koehne, zeg hem dat hij dezen avond weêrkeere, zoo hij me spreken wil. In alle geval kan hij op mijn woord rekenen.

TEKLA.

Met den hoofdman moogt gij ook van nabij beleefd wezen: Koehne is een welhebbende jongman.

(Ter zijde.)

Dit ware geene slechte partij voor haar.

NELLA.

Weest maar gerust; ik zal op alles passen.

(Ter zijde).

En den hoofdman Koehne eens vooral mijne meening rechtuit zeggen.

TEKLA.

Wij gaan! wij gaan!.. Zie, lieve man, ik voel mij zoo jeugdig en vreugdig als op den eersten dag van ons huwelijk.

BAAS.

Dan zijn wij... helaas!... van het zelfde gevoelen niet, vrouw...

(Beiden af, rechts achtergrond.)

Derde tooneel.

NELLA, alleen.

De hoofdman Koehne zal komen..., welnu, het is mijne plicht hem vrijweg te verklaren dat hij zijne hoop niet langer op mij vestigen moet. De Bazin zegt dat hij rijk is, dat hij eene mooie betrekking heeft.. ja, dat is ook zoo... maar dàarvoor trouw ik niet. - Zonder ooit bemind te hebben, zonder ooit bemind geworden te zijn, voel ik in mijn hart dat de liefde alleen verheven genoeg is om gelukkig te maken, en onvergankelijk heil te schenken!... Doch, wat wil ik, arm en verlaten meisje, mij met ijdele droomen vleien! Al wat ik bezit is mijne schuldige fierheid; ik ben nietig en haveloos, en enkel wat edel en verheven is, kan mij behagen... Die flinke officier, welke mij dezen namiddag van onder de hoeven der paarden redde, trof mij door zijne trotsche houding, en zijne woorden 'wees voorzichtig, jong meisje' drongen als hemelsche klanken van goed- en teederheid in mijne ziel; ja, ontroerden mij zacht.... doch enkel om mij thans weêr des te pijnlijker de smart der vernedering te doen gevoelen....

(Zij schikt werktuigelijk stoelen en tafels voor de deur.)

Vierde tooneel.

NELLA, KOEHNE.

KOEHNE

(in costuum van hoofdman der kolveniers rechtsop).

Thans wil ik haar, zonder omwegen, mijne liefdeverklaring doen, zij zal mij het jawoord niet weigeren,

(Komt het tooneel op.)

Goeden avond, Nella, goeden avond.

(Gaat tot haar en drukt haar de hand.)

NELLA.

Goeden avond, hoofdman; en zoo gansch alleen... Waar zijn uwe kolveniers? moeten zij dezen avond het feest niet bijwonen?

KOEHNE.

Toch wel, mijne lieve; ik heb dezen avond de vergaderplaats van het derde vaandel Kolveniers hier voor den 'Neptunus' gesteld. Ik ben een weinig vooruit gekomen, en dat opzettelijk, Mejuffer Nella, om u, op eene door mij gedane vraag, enkel een paar lettertjes te hooren antwoorden, namelijk: j-a - ja.

NELLA.

Hoe, hoofdman, een zoo klein woordje; doch soms veel beduidend.... En op welke vraag, als 't u belieft?

KOEHNE.

Vooreerst weet gij, Mejuffer Nella, dat mijne hoedanigheid van aanvoerder van het derde vaandel der Antwerpsche Kolveniers mij bij mijne medeburgers in hoog aanzien stelt.

NELLA.

Gij zijt een knappe, een flinke hoofdman.

KOEHNE

(buigend, vervolgens fiere houding).

Hoogst geveleid, Mejuffer. Tweedens, is het u bekend dat ik eene welgekalante vleeschhouwerij bezit, die jaarlijks een' dikken stuiver winst oplevert.

NELLA.

Voorzeker een van de beste vleeschhouwerijen van Antwerpen.

KOEHNE

Dat ik niet zoo alléén blijven kan, en om de eer van mijnen graad te dragen, en om de winst van mijnen handel in te palmen, dit kunt gij licht verstaan.

NELLA.

Gij moet trouwen, hoofdman.

KOEHNE.

Juist. En om daar, zonder verder dralen,

een begin meê te maken, heb ik, gisteren reeds, van Baas en Bazin Potteman de hand van de lieve, beminnelijke Nella verkregen.

NELLA.

Dus hebben zij u versproken wat hun niet toebehoort, Mijnheer.

KOEHNE

(ter zijde).

Hoe! Zij zou?... doch neen. - Nu, lieve Nella, het paar lettertjes, gij weet; j-a - ja, op mijne vraag: Mejuffer Nella, wilt gij met mij trouwen, en Mevrouw de hoofdmannin, Mevrouw de vleeschhouwerin worden? j-a - ja, niet waar? j-a - ja.

NELLA

(insgelijks spellend).

N-ee - n - neen!

KOEHNE.

He!... Wat!... Neen! Gij zegt neen?

NELLA.

Ik zeg... neen. - Hoor, hoofdman; als ik u bedroge, dan zou ik gewis een ondeugend meisje wezen, en een ondeugend meisje ben ik niet; daarom wil ik u niet bedriegen.

KOEHNE.

Mij bedriegen!... Maar er is immers geene spraak van bedriegen, Mejuffer...

NELLA.

Over ruim vijftien jaren, toen ik nauwelijks vijf jaar oud kon wezen, heeft men mij hier alleen aan den scheldedijk vinden dwalen. Baas en Bazin Potteman, hebben mij uit medelijden opgenomen. Ik ben dus een verlaten kind, zonder naam, zonder familie, en bijgevolg, het armste meisje der wereld.

KOEHNE.

Dit alles weet ik immers; doch, arm zijt gij niet: toen ik gisteren aan Baas en Bazin Potteman uwe hand afvroeg, hebben zij mij vast versproken u een' bruidschat te zullen geven, en, op den dag van ons huwelijk zelf, een testament te uwen voordeele te zullen maken. Zij hebben geene kinderen, en gij weet, zij zitten er warm in.

NELLA.

Dat ik noch bruidschat, noch testament aanvaarden kan, dat hoef ik u niet te zeggen: Potteman heeft nabestaanden die in nood verkeerden, hun komt zijne nalatenschap toe; ik ben hier eene vreemdelinge en, reeds te veel hebben mijne brave pleegouders voor mij gedaan.

KOEHNE.

Hoe! Nella, welke verkeerde opvatting? men weigert immers geene fortuin!

NELLA.

Doch, dit was de voorname oorzaak mijner weigering niet.

KOEHNE.

Die voorname oorzaak moet even grillig, even ongegrond wezen.

NELLA.

Toch niet, luister: Zoo als gij mij ziet, arm en verlaten, ben ik het fierste, het trotschste meisje van Antwerpen: ik droom van niets anders dan van pracht en rijkdom; niets behaagt mij dan wat verheven en schitterend is.

KOEHNE.

Dat wil zeggen dat gij mij te gering schat....?

NELLA.

Ik zou u niet kunnen beminnen zooals eene gade haren echtgenoot beminnen moet...

KOEHNE

(ter zijde).

Te gering!... mij, Antwerpsche vleeschhouwer en hoofdman der Kolveniers. - Maar gij schertst, Nella, gij wilt mij enkel op de proef stellen?

NELLA.

Ik heb u openhartig gesproken; gij moet er mij dank voor weten: nog eens, ik wilde u niet bedriegen.

KOEHNE.

Maar bedenk, Nella, dat gij, mijne vrouw zijnde, en later de gansche fortuin van Baas Potteman ervende, al een lief pluimje op uwen hoed zoudet mogen steken.

NELLA

(op lossen en zwierigen toon).

Ik wil koningin worden.

KOEHNE

(ter zijde).

Koningin!... zij, koningin!.... zou hare reden...?

NELLA.

Begrijp mij goed, hoofdman; ik wil een hart veroveren; dit hart zal mijn koninkrijk wezen, en de bezitter van dit hart, de vorst dien ik vereeren zal.

KOEHNE.

(ter zijde).

Ik versta er geen woord van.

NELLA.

Beseft gij nu, hoofdman, dat een koninkrijk als dit, welk ik betracht, geene schatten kost, en dat ook daar de koning en de koningin heilrijk leven kunnen, al zijn zij arm en nederig, mids hun gansch domein en al hun genot uit loutere liefde, liefde, gevoel van 't hart, verzuchting der ziel, bestaat?

KOEHNE,

Ik versta de liefde en het geluk op eene gansch andere wijze dan gij.

NELLA.

Daarom juist kunnen wij niet te zamen beminnen en gelukkig wezen.

(Gerucht achter de schermen rechts.)

Hoor, daar naderen reeds uwe Kolveniers. Het blijft u dus zoo gezegd, niet waar, hoofdman?

KOEHNE.

Gij zult u bedenken...

NELLA.

En gij... aan mij niet meer denken...

Vijfde tooneel.

De vorigen, KOLVENIERS, waaronder, PAUWEL, SANDER, en NEELS. (Op langs den achtergrond rechts.)

PAUWEL

(op den achtergrond).

Asa, gezellen, in den 'Neptunus' een teugje gedronken; het is hier dat de hoofdman de vergadering gesteld heeft.

SANDER

(tot Koehne die met Nella links staat).

Hoofdman, verschooning! wij komen u bij uw duifje stooren.

KOEHNE.

Geene stoornis, gezellen; ik ben verheugd u allen op den post te zien. - Nella, laat mijne wakkere Kolveniers eens drinken; van den besten seef, als 't u belieft, he?

NEELS.

Ja; doch, toeven wij niet lang: ik heb haast om de afschuwelijke tronie van den hertog van Anjou nog eens te zien.

PAUWEL.

Die franschman is waarachtig te leelijk om dood gedaan te worden.

SANDER.

En zeggen dat die kerel, met zijnen monsterneus, van eene geheele vlucht lieve wijven omringd is.

NEELS.

Maar wie is toch dit popachtige schepsel welk men Gravin Louisa noemt, en de uitverkorene der vlucht schijnt te wezen?

PAUWEL.

Men zegt dat het eene Nederlandsche vrouw is; maar de drommel onderzoekt of het wel zoo is.

SANDER.

Eene of andere doortrapte feeks, die van niets tot iets gekomen is, en nu grooten trein voert.

NELLA

(uit de herberg met een' pot en kroezen).

Ziet hier, Kolveniers, van den besten seef, welken Baas Potteman in zijnen kelder heeft.

(De mannen nemen kroezen, Nella schenkt, het gesprek gaat voort.)

SANDER.

Maar zegt, gezellen, wie uwer heeft dezen morgend den Prins van Oranje goed opgemerkt, toen hij Anjou den hertogelijken mantel omhing?

NEELS.

Den Prins van Oranje? dien heeft gewis iedereen goed opgemerkt!

PAUWEL.

Onder duizenden zou men hem erkennen, welken blik! welke statigheid!..

KOEHNE.

Mannen, bij zulk een' naam de hoeden, af: Oranje, de Verlosser van Nederland.

PAUWEL.

(Allen bekens vol.)

Deze teug worde gedronken uit eerbied voor den grooten Man!

KOEHNE.

Ja, gezellen, uit eerbied voor den bewerker onzer vrijheid!.. Want, het mag gezegd worden, zonder Oranje ware Nederland een puimhoop geworden; de dwingelandij van Spanje hadde hier alles verwoest en vernield. Dank zij Oranje, Nederland verheft fier het hoofd en de Spanjaards zijn van onzen vadergrond verdreven... Oranje! heil Oranje!

(Allen drinken, bij het herhalen der woorden: Oranje! heil Oranje!)

PAUWEL.

En zeggen dat het hoofd van zulk een man, voor wien de gansche wereld eerbiediglijk buigen moest, op prijs staat, zeggen dat de laffe dwingeland van Spanje, dat de vuige Filips 80,000 kronen en titels van adeldom belooft aan het monster dat er in gelukken zou Oranje te moorden!

NEELS.

Dit is afschuwelijk! Maar wij mogen vertrouwen dat men hem zoo licht niet treffen zal. Dordoigne en Hanszoon hebben het beproefd Oranje te moorden, maar het heeft hun duur gestaan: hunne snoode rompen zijn door vier paarden aan stukken gerukt geworden!

SANDER.

Daarenboven, Oranje is als eene schim; vandaag is hij hier, morgen elders; vandaag ziet men hem als een gewoon burgermensch, morgen vertoont hij zich als een machtige Heer; dan weêr als een zeevaarder, als een koopman, enz. Ha, weest gerust, men zal hem niet gemakkelijk aan het lijf geraken.

KOEHNE.

Helaas, moeste eene vuige hand hem treffen.... wat zou er van Nederland geworden!

PAUWEL.

Hij is inderdaad de bestuurder, de handhaver van Nederland.

NEELS.

Het is ook hij, die de verheffing van Anjou tot Hertog van Brabant en Limburg heeft bewerkt!

SANDER.

En fransche troepen in Antwerpen heeft doen komen. - Zou deze laatste maatregel wel goed te keuren zijn?

KOEHNE.

Wat Oranje doet is wel gedaan!

(Arkel verschijnt op den achtergrond.)

SANDER.

Fransche beschermers en Spaansche dwingelanden zijn, ten slotte, toch maar twee soorten van vijanden voor ons, Nederlanders!

KOEHNE

De fransche troepen in Antwerpen zullen Parma voor het oogenblik van ons verwijderd houden; intusschen kunnen wij ons versterken, en ons leger op vasteren voet brengen. Dit is het wijze inzicht van Oranje.

NEELS.

Ik deel het gevoelen van den gezel Sander; de Franschen zullen het hier niet uithouden.

PAUWEL.

En ik zou Anjou niet verder betrouwen dan ik hem zie.

KOEHNE.

Stellen wij ons volle betrouwen op Oranje.... En nu, gezellen, nog een' dronk op Neêrlands vrijheid!

(Allen nemen bekers.)

Zesde tooneel.

De vorigen ARKEL.

ARKEL.

Het zij mij vergund, dappere Kolveniers, met u een teug op Neêrlands vrijheid te drinken!

NELLA

(ter zijde).

De officier die mij redde!...

KOEHNE.

Wie zulke gunst verzoekt, moet ons een

vriend wezen. - Op Oranje dan en Neêrlands vrijheid!

ARKEL.

Op Oranje en Neêrlands vrijheid!

(Nella biedt hem eenen beker; oogenspel tusschen beiden.)

KOEHNE.

Gij zijt dus voor Oranje, gij?

ARKEL.

Bij leven en dood!

(Allen bekers hoog.)

Op Oranje en Neêrlands vrijheid!

(Allen drinken.)

Zevende tooneel.

*De vorigen; FRANSCHÉ SOLDATEN, aan wier hoofd KOLONEL DUPONT en GRAAF ROCHEPOT.
(links op).*

DUPONT

(op lossen en spottenden toon).

Waarlijk, waarlijk, eene fraaie stad...

ROCHEPOT

(insgelijks).

En flinke Kolveniers...

DUPONT

(tot Nella links op het voorplan).

En mooie, zeer mooie meisjes.. verrukkelijk, inderdaad...

(wil Nella streelen).

ARKEL

(tusschenkomende, barsch).

En eerzaam!

(De Franschen schikken zich rechts, de Nederlanders links op het tooneel.)

DUPONT

(tot Arkel, overdreven buigend).

Zoo, zoo, jonge officier! ik maak u mijn compliment over uwe hoffelijke wellevendheid!

ARKEL

(streng).

Over de uwe zou ik u geen compliment kunnen maken!

DUPONT.

Jongeling, mochte het u behagen mij nogmaals te beleedigen, zoo zou ik u vriendelijk verzoeken uwen degen te willen trekken!

ARKEL

(de hand aan het gevest zijn degens slaande).

Op staan den voet!

ROCHEPOT

(zacht tot Dupont).

Geen straatgeschil.... wij zouden alles bederven...

PAUWEL

(tot Arkel).

Vriend, stoor u om zijne woorden niet; het is maar fransche wind, en die werpt immers geene rotsen om.

DUPONT

(tot de Kolveniers).

En Antwerpsche bloodaards hebben onderstand tegen hunne vijanden noodig!

(Men hoort gejoel in de verte.)

ROCHEPOT.

Het feest vangt aan. - Mannen, men wacht ons aan het paleis van den Hertog.

(De Franschen en Nederlanders bezien elkander strak; de Franschen rechts af langs den achtergrond.)

DUPONT

(in het uitgaan, ter zijde).

Dit lieve meisje zie ik weder!....

(Af.)

(Arkel volgt hem na.)

KOEHNE.

Gezellen, wij gaan; het vuurwerk begint, en gij ziet het reeds, de Franschen zullen ons klucht verkoopen.

PAUWEL.

Nu, jong Bazin uit den 'Neptunus' tot dezen avond; uw seef is lekker als nektar.

(De mannen naar den achtergrond.)

KOEHNE

(zacht tot Nella)

J-a-ja?

NELLA.

N-ee-n-neen!

NEELS

(op den achtergrond, rondziende).

Hoedan!.... Waar is nu onze Nederlandsche vriend van daar zooeven?

SANDER.

Hij zal den franschen windmaker achterna gegaan zijn. God bewaard den zwetser!

(Allen links af; men ziet Arkel rechts in het verschiet.)

Achtste tooneel.

NELLA, ARKEL.

NELLA.

Neen, ik bedrieg mij niet... hij was het!... Hoe beduidenisvol zag hij mij aan; en welke ontroering

gevoelde ik bij zijnen aanblik!... Hoe moedig hij zich gedroeg! hoe ridderlijk hij den franschen officier uitdaagde om mij nogmaals te beschermen! Ho, ik zal hem wederzien...

(Zij brengt de kroezen en potten binnen.)

ARKEL

(op langs den achtergrond rechts).

Welke hevige gewaarwording heeft mij op het zicht van dien man getroffen! mijn bloed scheen ijlings in vuur te veranderen.: een geweldige gloed drong door al mijne leden..! O ja, eene stem spreekt mij toe: de verleider, de moordenaar uwer zuster is in Antwerpen! - Ja, hij is hier, en ik zal hem ontdekken. mijne wraak verzadigen, den hoon mijner familie aangedaan uitwischen!..

(Hij ziet rechts uit.)

Wat zie ik! die officier keert weder! welk mag zijn inzicht wezen?

(Hij verbergt zich links achter de schermen.)

NELLA

(komt links uit de herberg).

En nu weet ik nog niet eens den naam van dien flinken officier... Doch, om het even waar ik hem ontmoete, zal ik hem erkennen... ik wil hem bedanken voor zijn edel gedrag te mijnen opzichte... thans heb ik mij waarlijk als een onwellevend meisje gedragen: ik heb hem niet één vriendelijk woord toegesproken.

(Dupont verschijnt op den achtergrond.)

Maar, in welke ontsteltenis was ik... gansch onthutst... ik hadde, voorwaar, niet één woord kunnen spreken.

Negende tooneel.

NELLA, DUPONT, ARKEL.

DUPONT

(ter zijde).

Zij is alleen... en het wordt reeds duister....

NELLA

(ter zijde).

En waarom die ontsteltenis....? Ik weet het niet.

DUPONT.

Lieve, aanvullige freule, gij hebt mij daareven door uwe statige houding, door uwe hoofsche manieren zoodanig getroffen en bekoord, dat ik aan den lust niet heb kunnen wederstaan u mijne vurigste liefdeverklaring te komen doen.

(Hij wil haar bij de hand vatten.)

NELLA

(Met afkeer. - Arkel, op den achtergrond, volgt het gesprek.)

Mijnheer!...

DUPONT.

Gij zult mijne teedere gevoelens met wedermin beantwoorden...

NELLA.

En gij zult eerbiedig genoeg wezen, Mijnheer, om mij ongestoord te laten!

DUPONT.

Een zoo uitstekend lief meisje, als gij zijt, is immers niet geschapen om herbergdienster te blijven; geef mij eene enkele blijk uwer liefde, en ik zal u tot hooger stand verheffen.

(Hij wil haar in de lenden vatten.)

NELLA.

Laat mij!.. eerbiedig eene vrouw!...

DUPONT.

Schenk mij uwe liefde, ik zal u met goud en juweelen overladen... Gij zult, niet waar, allerliefste der vrouwen, gij zult....

(Hij wil haar nogmaals aangrijpen.)

NELLA

(zich op den drempel plaatsende).

Indien gij niet onwaaardig zijt van het kleed dat gij draagt, indien gij eenig eergevoel bezit, zal deze woning u geheiligd wezen! Over dezen drempel zult gij mij niet volgen!...

(Zij treedt binnen.)

DUPONT.

Zij wederstaat mij!... ho, hel en duivel! haar weêrstand zal mij eventwel niet terughouden!

(Hij ziet allerzijds rond.)

Alles is stil en duister... Ha, zij moet, zij zal de mijne wezen!

(Wil naar de deur.)

ARKEL

(treedt hem in 't gemoet en trekt zijnen degen.)

Verdedig u!... of laat u dooden!

DUPONT.

Wat...! wat wilt gij van mij?

(Hij wijkt verslagen achteruit.)

ARKEL.

Op uwe hoede... of sterf!...

DUPONT

(trekt werktuigelijk zijnen degen).

Ik heb u niet beledigd!..

ARKEL

(valt Dupont aan, deze is gedwongen zich te verdedigen).

Ha, gij denkt dat gij ongestraft met uwe vuige driften onze eerbare meisjes moogt bezwalken!...

DUPONT.

Doemnis!... ik ben verloren!

(Hij wijkt achteruit.)

NELLA

(vlug op uit de deur links).

God! wat zie ik!... Houd af!...

(Zij trekt Arkel terug, Dupont maakt van die gelegenheid gebruik om rechts weg te vluchten.)

Tiende tooneel.

NELLA, ARKEL.

ARKEL.

De lafaard... hij vlucht!..

NELLA

(na eene poos).

Wie gij ook zijn moget, Mijnheer, vergun mij u te danken, u eerbiediglijk te danken voor uwe edele bezorgdheid, voor uwe, heden drie maal herhaalde bescherming....

ARKEL.

Gij liept gevaar, Mejuffer, door eenen lafaard beleedigd te worden: ik verdedigde u; dit was mijne plicht.

(Beiden laten dieper gevoel blijken.)

NELLA

(ter zijde).

Drie maal ontmoet bij mij... en drie maal beschermt hij mij!

ARKEL

(insgelijks).

Drie maal ontmoet ik haar... en en drie maal voel ik mij ontroert, zooals ik het nimmer was!...

NELLA.

Zoo het niet onbescheiden ware, Mijnheer.. minstens uw naam...? opdat ik dien immer dankbaar kunne herdenken?

ARKEL.

Men noemt mij Herman. - En u, Mejuffer, heb ik bij den zoeten naam van Nella hooren noemen. Is het niet zoo?

NELLA.

Recht zoo, Herman.

ARKEL.

Het zij mij vergund u thans, op mijne beurt, eene vraag toe te sturen; doch, weet vooraf dat dezelve geene grillige bedoeling heeft; van mijne vroegste jeugd, ben ik aan zee- en krijgsleven gewend, en ken dus geene ijdelheid. Zeg mij vrijweg, Nella, is uw hart reeds door liefde verpand, is wellicht uw huwelijk met een geliefden jongman reeds bepaald?

NELLA

(met schuchterheid).

Mijn hart is tot heden... vrij gebleven...

ARKEL.

Gelooft gij, Nella, dat de albesturende Voorzienigheid soms wonderlijke samentreffingen van neiging en zielsgevoel bewerkt? Gelooft gij dat de mensch, door eene hoogere hand geleid, aan eene lotsbestemming gehoorzaamt, waartegen de krachtigste wil machteloos blijft?

NELLA.

Ja, dat geloof ik, Herman...

(Ter zijde.)

Nimmer gevoelde ik het beter dan heden!...

De Prins van Oranje, in eenen breeden mantel gewikkeld en het hoofd met eenen vilten hoed bedekt, verschijnt, redekavelend met Peter, op den achtergrond.

ARKEL.

Ik wil u vrijpostig spreken, Nella; ik voel voor u eene toegenegenheid welke ik nooit voor eene andere vrouw gevoelde.....

Elfde tooneel.

De vorigen, ORANJE, PETER.

PETER

(Herman aanwijzende).

Ziedaar, Prins, den verloren zoon weêrgevonden!

ORANJE

(op het tooneel tredende).

Herman!

ARKEL

(eerbiediglijk nederbuigend).

Prins, verschooning!...

NELLA

(ter zijde).

Prins! zegt hij!

ORANJE.

Herman, wat beduidt uwe plotselinge verdwijning van het inhuldigingsfeest dezen morgen?

ARKEL

(buigend).

Prins!

ORANJE.

En thans vind ik u bij eene herbergfreule...! Herman, Herman, in dit alles erken ik den jongen held niet meer, die van zijne vijftien jaar als zeegeus aan onze zijde streed, en, als een jonge leeuw, de vrijheid van Nederland verdedigde!

ARKEL.

Prins, ik ben niet meer meester van mij zelve: ik word onweêrstaanbaar voortgestuwd door een vast denkbeeld: Ik moet mijne zuster wreken!...

PETER.

Zij stierf als eene heldin; na haren schaker eenen dolksteek toegebracht te hebben, doodde zij zich zelve; haar lijk, maar niet haar lichaam heeft de snoodaard kunnen bezoedelen.

ARKEL.

De fransche officier die zich voorleden jaar in Breda aan die schanddaad heeft schuldig gemaakt, is naar Engeland gevlucht, en moet heden met Anjou hier in Antwerpen aangekomen zijn. Ik doorkruis alle straten en plaatsen, en rusten zal ik niet, vóór dat ik hem ontmoet hebbe!..

PETER.

En ik, Prins, kan er niet langer aan twijfelen,

de trotsche Dame, welke onder den naam van Gravin Louïsa dezen morgend als gunsteling van Anjou, op het balkoen pronkte, is niemand anders dan de voormalige vrouwe Peter, die mij over vijftien jaren verliet. Het spreekt van zelf dat ik haar niet wederzoek; maar, wat zij met mijn kind, met mijn alsdan vijfjarig meisje, heeft gedaan, dat zal zij mij verklaren!

ORANJE.

Dus hebben de franschen hier voor u beiden eene geheele reeks geheimen aangebracht. Gij, Herman, zult uwe zuster wreken. Gij, Peter, zult uw kind wedervinden. Maar, zegt mij, kan ik dan niet verder op u rekenen om Nederlands kluisters te helpen verbreken? Zullen dan die wederwaardigheden van het leven u beletten, u, Herman, uw geduchte zwaard boven mijn bedreigd hoofd te houden? u, Peter, als eene onzichtbare geest alle geheimen te onderscheppen en mij dezelve aan te brengen? Zegt, indien gij uwen tijd aan persoonlijke zaken verspilt, hoe zullen wij Neêrlands vrijheid bewerken?

ARKEL.

Prins, mijne trouw zal geene afbreuk lijden..

PETER.

Geen enkel uwer bevelen zal onuitgevoerd blijven...

ORANJE

(beiden de hand drukkende).

Braaf, mijne vrienden. Ik heb u thans, meer dan ooit, noodig. Anjou mag geene enkele beweging maken, waarvan de bedoeling ons onbekend blijve.

PETER.

Heden morgend is alhier aangekomen een Spanjaard, met name Anastro, een vervallen koopman, die vroeger Antwerpen bewoonde, en nu met den Hertog van Parma moet in betrekking staan.

ORANJE.

Verlies hem niet uit het oog.

PETER.

Weldra zal ik u nadere berichten wegens de zending van dien kerel weten te geven. Ik heb hem reeds in gezelschap gezien met zijnen gewezen klerk, Jaurgui, mede een gevaarlijke Spanjaard.

ORANJE.

Volg mij; wij moeten de gemoederen peilen en kennen.

ARKEL

(zacht tot Nella).

Wij zien elkander weder...

(Alle drie af, links achtergrond.)

NELLA

(alleen).

Wij zien elkander weder... Hoopvolle woorden, hoe zoet streelt gij mij het harte!... Maar wie is hij? Wellicht een groote Heer... Prins, zegde hij, tot dien met zijnen arends-blik... en de Prins noemde mij, met minachting, herbergfreule! - Ja, hij heeft gelijk, eene herbergfreule, die wel voor eenige stonden de aandacht van Herman kan boeien, maar weldra door hem zal verlaten en vergeten worden... Helaas, ik achtte mij daareven zoo gelukkig.. en thans!..

(Zij zet zich aan de tafel en treurt.)

Twaalfde tooneel.

De vorige, ANASTRO JAURGUI⁽¹⁾ daarna DUPONT.

(Anastro en Jaurgui komen geheimzinnig op langs het voorplan rechts.)

ANASTRO.

Het is wel hier dat de Kolonel Dupont de bijeenkomst gesteld heeft.

JAURGUI.

Ik ontwaar hem nog niet.

ANASTRO.

Ho, hij zal niet nalaten te komen. Hij weet, zoo hij niet betaalt, dat ik alles verraad.

JAURGUI.

(1) Hooft schrijft *Jauvregui*, anderen *Jaurengui*.

Indien wij den Hertog zoo een tijd lang

dienen kunnen, zullen wij beiden onze zaken volkomen herstellen.

ANASTRO.

Hij is mild, onze boodschap van Parma is op honderd kronen geschat.

DUPONT

(komt vreesachtig langs het achterplan op).

De minnaar is vertrokken! - Ha, mijne spanjaards zijn daar...

(Hij gaat het tooneel op.)

ANASTRO.

Heer kolonel, gij ziet dat wij stipt op onzen post zijn.

JAURGUL.

Als trouwen dienaren betaamt.

(Nella richt het hoofd op om het gesprek te verstaan.)

DUPONT.

Ik dank u; ziet hier de beloofde som voor de boodschap van gisteren.

(Hij rijkt eene beurs over.)

De Hertog was zeer te vreden; hij heeft er nog een tiental kronen drinkgeld laten bijsteken.

ANASTRO.

Hartelijken dank.

JAURGUL.

Met aanbeveling van nieuwen dienst.

DUPONT.

Ziet hier papieren, welke volstrekt dezen nacht moeten overgebracht worden aan boord van het fransche schip *L'aigle*, dat voor Vlissingen op anker ligt, - kunt gij u daarmee gelasten?

ANASTRO.

Volgaarne.

DUPONT.

Overmorgen moet er in Antwerpen een groote wapenschouw plaats hebben; daarbij zal eene stoute daad te plegen zijn. Met hoeveel mannen kunt gij u te mijnen dienste stellen?

ANASTRO.

Met zooveel als gij verlangt.

DUPONT.

Een vijftigtal?

JAURGUL.

Beraden kerels!

DUPONT.

Allen spanjaarden?

ANASTRO.

Van het echte bloed...

DUPONT.

Gij zult bij den wapenschouw, juist toen de Hertog zich voor het paleis bevinden zal, u rond mij scharen, en, op een gegeven teeken, onlusten in de volksgroepen verwekken. In de algemeene verwarring, zult gij u meester maken van den man, dien ik u aanduiden zal.

ANASTRO.

Begrepen... van den Prins?

DUPONT.

Gij zult hem, kost wat kost, in het kasteel brengen. Verder zal ik voor zijne veiligheid zorgen.

JAURGUI.

Reken erop, alsof het reeds volbracht ware...

DUPONT.

Weest eventwel op uwe hoede, het is een gevaarlijke kerel, en hij is bijna altijd vergezeld van trawanten, onder andere van den jongen zeekapitein Herman.

NELLA

(is opgestaan en luistert toe).

Herman!....

DUPONT.

Indien deze zijnen meester wilde verdedigen....

(Hij maakt een teeken om te beduiden dat men hem doorsteken moet.)

ANASTRO

(legt de hand op zijn' dolk).

Verstaan...

NELLA.

Hem moorden!...

(Zij heeft zich intusschen binnen de deur geplaatst.)

DUPONT.

Verwijderen wij ons thans; dat niemand ons ontware... Dus, bestelling der papieren dezen nacht, en overmorgen op den wapenschouw....

(Hij gaat vlug langs den achtergrond af. Men hoort volksgejoel in de verte.)

ANASTRO.

Het feest loopt ten einde.

JAURGUI

(uitziende).

Het volk komt herwaarts....

ANASTRO.

Gaan wij thans onzen buit verdeelen!

(Beiden af, voorplan rechts.)

NELLA

(op het tooneel de Spanjaards naziende).

Een

snoode aanslag tegen Herman! ha, ik zal hem, kost wat kost, verwittigen!...

Dertiende tooneel.

*De vorige, KOLVENIERS, KOEHNE, PAUWEL, NEELS, SANDER, volk met fakkels, (tooneel verlicht.)
BAAS en BAZIN POTTEMAN, ROCHEPOT, fransche soldaten. (De kolveniers links, fransche soldaten rechts; de Baas en Tekla te midden op het tooneel, volk op den achtergrond.)*

KOEHNE.

Zie, Nella, wij brengen den Baas en de Bazin in vollen triomph naar huis!...

BAAS

(blazend).

Oef! wat ben ik blijde weêr in mijnen ‘Neptunus’ te zijn!...

VERSCHEIDENE STEMMEN.

Vivat de Baas en de Bazin!

PAUWEL.

Ja, op voorwaarde dat zij ons van hunnen besten seef tappen!...

TEKLA.

Ho, van den besten seef zult gij hebben!...

BAAS.

Ja, en vlug, want ik sterf van dorst..... Immers als men zijn wijf zoo een' geheelen avond door de straten van Antwerpen kuiert....

NEELS.

Mag men zeggen dat eene vrouw een last is, he, Baas?

BAAS.

Zonder verbloeming, gezelschap, zonder verbloeming....

TEKLA.

Asa, Nella, vlug mijn kind, vlug: de Kolveniers hebben dorst!

KOEHNE.

En onze fransche cameraden gewis ook; wij zullen op hunne gezondheid drinken.

ROCHEPOT.

Dat zal ons veel genoeg doen, hoofdman; en weest verzekerd, als het erop aankomen zal u tegen de Spanjaards te verdedigen, dat gij over ons niet zult te klagen hebben...

KOEHNE.

Laat ons daar niet te veel over spreken, Heerschap: wij zouden liever dat werk alleen doen.

SANDER.

Het is immers overbekend dat de Nederlanders zich zelf weten te verdedigen!...

(Intussen hebben Nella en de Bazin de bekers volgeschonken; allen staan met bekers in de handen.)

KOEHNE

(ironisch).

Eerst een lied voor onze Fransche beschermers!...

BAAS

(ter zijde).

Onverdragelijke beslagmakers!...

CHOOR van NEDERLANDERS.

(Muziek van J. Ruelens.)

Neêrland kocht zijn' vrijheid met zijn bloed,
Voor haar verpandde 't lijf en goed...
En zou liever in den Niet vergaan
Dan zijne vrijheid af te staan!

ROCHEPOT

(schimpend).

Camaraden, op onze beurt een lied voor onze Nederlandsche... vrienden.

CHOOR van FRANSCHEN.

Frankrijk stortte voor den roem zijn bloed,
Voor roem verpandde 't lijf en goed...
En zou liever in den Niet vergaan
Dan zijnen krijgsroem af te staan!

NEDERLANDERS en FRANSCHEN TE ZAMEN. NEDERLANDERS.

Neêrland kocht zijn' vrijheid met zijn bloed,
Voor haar verpandde 't lijf en goed...
En zou liever in den Niet vergaan
Dan zijne vrijheid af te staan!

FRANSCHEN.

Frankrijk stortte voor den roem zijn bloed,
Voor roem verpandde 't lijf en goed...
En zou liever in den Niet vergaan
Dan zijnen krijgsroem af te staan.

(Allen drinken. Bekers hoog. Tafereel.)

EINDE VAN HET EERSTE BEDRIJF.

Tweede bedrijf.

Tooneel: Eene sombere zaal ten huize van Willem van Oranje; deuren links en rechts, gaanderij op den achtergrond; rijke, doch stille versiering. De handeling heeft plaats bij het aanbreken van den dag.

Eerste tooneel.

ARKEL, daarna PETER.

ARKEL

(zit sluimerend in eenen leunstoel, hij springt ijlings recht en vliegt naar zijnen degen, die links op eene tafel ligt. Plotseling stil, - na eene poos).

Niemand!.... Ik werd dus door een droombeeld misleid...! - Ha, ik verbeeldde mij dat die gehate franschman daar voor mij stond, en dat ik hem mijnen degen door den vuigen boezem jaagde! - O, waarom was dit geene wezenlijkheid!...

(Hij legt zijnen degen weder op tafel.)

Nu blijf ik weêr met mijne verteerende wraak alleen!

(zit.)

PETER

(komt rechts op langs het middenplan).

Herman, is de Prins reeds opgestaan?

ARKEL.

Hij heeft zich, even als ik, van den ganschen nacht niet ter rust begeven.

PETER.

Dus zal hij niet toeven in deze zaal te verschijnen.

ARKEL.

Hij schrijft daar in zijn cabinet

(links);

hij gaf mij last hier te waken, opdat niemand, wie het ook zij, hem stoore.

PETER.

Het is reeds helder dag, en ik heb hem eene belangrijke mededeeling te doen. - Herman, ik geloof dat hier erge gebeurtenissen op handen zijn: Anjou speelt valsch!

ARKEL.

Laat gebeuren wat er wille.... zoo ik maar mijne zuster wreken kunne!⁽¹⁾ - Zeg, Peter, hebt gij ooit zoo iets gevoeld? Ik ontmoette gisteren, hier in Antwerpen, twee personen die op mij eenen gansch tegenstrijdigen en geweldig hevigen indruk maakten: een jong meisje...

PETER.

Het aanvallig kind uit den ‘Neptunus’?

ARKEL.

En een' franschen officier....

PETER.

Den Kolonel Dupont?

ARKEL.

Het meisje beminde ik bij den eersten aanblik zoo vurig, dat ik er mijn leven zou voor te pande stellen, en den officier haat en veracht ik, tot dus verre dat ik dorst heb naar zijn bloed! Eene geheime stem zegt mij dat hij de snoode schaker mijner zuster is!

PETER.

Dupont komt thans met Anjou uit Londen, alwaar hij den Hertog vergezeld heeft aan het hof van Koningin Elisabeth. Hij bezit al het vertrouwen zijns meesters.

ARKEL.

Hij komt uit Londen, zegt gij? En de verleider mijner zuster was, dit heeft men mij verzekerd, naar Engeland gevluht!.. Ho, dit alles bevestigt mijn vermoeden...

PETER.

Ik zal vernemen of Kolonel Dupont voorleden jaar in Breda is geweest.

ARKEL.

Ja, verneem, Peter... En zoo hij de man is, die eene hel van wraak in mijnen boezem heeft ontstoken... gedoemd zij dan zijne vuige ziel!

(1) Het tragisch feit van Herman Arkels wraak, hier in dit drama gewezen, wordt door den Abt Janssens in zijne *Histoire des Pays-Bas T.I. bl. 477* als echt historisch opgegeven.

PETER.

Daag hem eventwel op eene ridderlijke wijze uit, om van uwentwege aan geenen moord te laten denken: elke opschudding moet, op dit oogenblik, onzer zake nadeelig wezen.

ARKEL.

Hij zal mij niet ontsnappen!... dit zweer ik op mijne eer!...

PETER.

Ik ook, Herman, heb mijn hart te bevredigen; thans heb ik de stellige overtuiging dat mijne vrouw hier, als gunsteling van Anjou, onder den naam van Gravinne pronkt. Ik wil haar spreken, haar dwingen mij te verklaren wat zij met mijne dochter heeft gedaan!... Gij moet het u herinneren, Herman, zij was eenige jaren jonger dan gij, en gij scheptet genoeg in hare onschuldige kinderspelen...

ARKEL.

O ja, gelukkige dagen van rust en heilrijk genot!...

Tweede tooneel.

De vorigen, ORANJE.

ORANJE

(links op).

Zijt gij daar, mijne vrienden?

(Hij legt zegelpapieren op de tafel links.)

ARKEL en PETER.

Uwe dienaars, Prins.

ORANJE.

Herman, hebt gij gedurende den nacht niets ontdekt, geene bespieders omtrent deze woning bespeurd?

ARKEL.

Prins, alles is volkomen rustig gebleven.

ORANJE.

En gij, Peter, hebt gij nog narichten wegens de twee Spanjaarden ingewonnen?

PETER.

Prins, ik ben in mijn vermoeden niet te leur gesteld geworden. Ik zegde u gisteren dat Anastro en Jaugui mij hier in Antwerpen verdacht voorkwamen; ik heb ze dus zorgvuldig doen bewaken, en...

ORANJE.

Welnu?

PETER

(op nadrukkelijken, verhalenden toon).

Gisteren avond, toen de stad reeds heel rustig was, en de duisternis alles omgaf, bespeurden wij, ik en twee onzer trouwe mannen, Anastro met zijnen gewezen klerk op den scheldeboord; zij dwaalden eenige stonden geheimzinnig rond, bespiedden den watervloed, en weldra zagen wij eenen boot langshenen den dijk aanvaren. De boot, met vijf zeelieden bemand, legde aan; de stuurman stapte aan wal, richtte zich tot Anastro, die hem een verzegeld pakje overhandigde. Van zijne woorden kon ik enkel verstaan: ‘op den *Aigle* voor Vlissingen.’ Na boodschap en loon ontvangen te hebben, vloog de stuurman naar zijne schuit terug, de mannen riemden en de boot dreef over het vlak. Anastro en Jaurgui verdwenen intusschen achter den dijk. Ik en mijne beide mannen sprongen met de snelheid des bliksems in den vloed, maakten de schuit van een op anker liggend schip los, en wij vlogen de boodschappers van Anastro achterna. Ik wilde weten wat die nachtelijke verzending te beduiden had.

ORANJE.

Braaf, Peter, braaf... En verder?

PETER,

Op minder dan een kwartier uurs hadden wij den boot in het midden der Schelde achterhaald. Wij klampten hem onmiddelijk aan, en daagden den stuurman uit ons het te bestellene pakje af te leveren; uitdaging waaraan de kerel niet gereedelijk voldeed: in plaats van het pakje bood hij zijn dolkmes, zijne roeiers trokken insgelijks het hunne..., wij verstonden wat er te doen was. Wij vielen onze vijanden aan, en, op eenige stonden lagen de vier roeiers in de Schelde

en de stuurman aan zijnen boot vastgeklonken!...

ORANJE.

En het pakje?

PETER.

Heb ik hier te uwer beschikking.

(Hij reikt den Prins het pakjen over.)

ORANJE

(met verslagenheid).

‘Aan Parma?’ Ho, dit zal allen twijfel omtrent de inzichten van Anjou ophelderen.

(Hij opent het verzegeld pakje)

.... Cijfers...! een geheim schrift in cijferletters!... En Marnix die thans niet hier is, om mij dit geheim te ontsluiëren... O, vriend Marnix, waarom laat gij mij alleen op een oogenblik dat ik uwe hulp niet ontbeeren kan.

PETER.

De Heer van St. Aldegonde kan niet langer afwezig blijven: de laatste tijdingen, welke gij van hem ontvingt, kondigden zijne nabij zijnde wederkomst aan.

ORANJE.

Ja, hij verbleef in Engeland om de politiek van Elisabeth te doorgronden; doch, dáár is voor het oogenblik het gevaar niet.. - Anjou! Anjou! zoudet gij Nederland durven verraden! Nederland, dat zijne vrijheid reeds zoo duur betaalde, en vertrouwen in het woord van Frankrijk stelde!....

PETER.

Prins, ik nam de vrijheid het u te voorzeggen; Anjou was uw vertrouwen niet waardig.

ORANJE.

Peter, gij kunt gelijk hebben. Doch, verraadt ons Anjou, zoo bereidt hij slechts zijn' eigenen val. - Ik heb dringende verzoeken voor de Staten van Brabant en Limburg geschreven; Herman, laat dezelve, zoo spoedig mogelijk, bestellen.

(Herman af.)

Peter, gelast, op staanden voet, een' onzer trouwste mannen zich naar Londen te begeven; het wegblijven van Marnix verontrust mij, en, ik moet hem, kost wat kost, spreken en raadplegen.

PETER.

Stellig is het, Prins, dat de Antwerpsche bevolking niet lang de fransche bezetting dulden zal? schimpend bestempelt het volk de fransche soldaten met den naam van ‘beschermers.’

ORANJE.

De toestand kan, inderdaad, netelig worden.

(Ter zijde.)

Doch, moed, nogmaals moed!..

(Tot Peter.)

Wien zult gij met de boodschap gelasten?

PETER.

Geen betere dan de oude Arentz. Het schip de ‘*Horion*’ vaart heden at naar Londen; dus zal de zendig geen het minste vertragen ontmoeten.

ORANJE.

Zie hier zijn geleidbrief.

(Peter af, achtergrond rechts.)

Wat mag dit geheime schrift behelzen: Aan Parma van wege Anjou!... ho, het kan niet anders dan verraad wezen!

(Hij steekt het schrift in zijn wambuis.)

Nu, om het even, hij smede vijandelijke plannen tegen Nederland... hij zal niet gelukken; wij houden onze blikken op hem gericht, en wij zullen tot in het binnenste zijner ziel weten te dringen!

Derde tooneel.

ORANJE, PETER, DUPONT.

PETER.

Prins, de heer kolonel Dupont, van wege zijne Excellentie den Hertog van Anjou en Alençon, verlangt door u in gehoor ontvangen te worden.

ORANJE.

Hij trede binnen.

PETER

(tot Dupont op de gaanderij).

Heer Kolonel, de Prins van Oranje gewaardigt u te aanhooren.

DUPONT.

Doorluchtige Prins van Oranje, gelief met welgevallen in te willigen de hoffelijke uitnoodiging van zijne Excellentie, onzen genadigen Hertog van Anjou en Alençon, om morgen den plechtigen wapenschouw in gezelschap van zijne Excellentie bij te wonen.

ORANJE.

Kolonel, breng, bid ik u, aan den Hertog mijne groetenissen over. Zeg hem dat ik vertrouw aan de hoffelijke uitnoodiging zijner Excellentie te zullen kunnen beantwoorden.

DUPONT.

Hoogst vereerd het inwilligend antwoord van den doorluchtigen Prins van Oranje aan zijne Excellentie te mogen overbrengen.

ORANJE.

Peter, laat den Kolonel uitgeleiden.

Vierde tooneel.

De vorigen, ARKEL.

ARKEL

(hij treedt gezwind op langs den achtergrond links en blijft pal staan bij het ontmoeten van Dupont).

Hij hier!

DUPONT.

Mijn aanvaller!...

(Wil uit.)

ARKEL.

Sta!....

DUPONT.

Wat wilt gij?

ARKEL.

U rekenschap vragen!

ORANJE.

Herman, de Kolonel is hier, als zendeling van den Hertog, vrij binnengetreden, en, even vrij zal hij deze plaats verlaten

ARKEL.

Prins, die man is een lafaard!

ORANJE.

Herman, gij zijt gewoon den echten zin mijner woorden te vatten... en thans...!

ARKEL.

Moet ik mij wreken, of ik zou geen Nederlander, geen zeegeus wezen!

(Hij werpt Dupont den handschoen in het aangezicht.)

DUPONT.

Ik neem uwe uitdaging aan!

ARKEL.

Uur en plaats?

DUPONT.

Dezen avond, zeven ure, aan het strand!

ARKEL.

Ik zal er wezen!

DUPONT.

En ik....

(ter zijde)

niet...!

(Af, gevolgd van Peter.)

ORANJE

(streng).

Arkel, gij vergeet...!

ARKEL.

Prins, veroordeel mij, doch niet om een lafaard te wezen!.... ik zou het niet kunnen zijn!...

ORANJE.

Een Nederlander, die ten dienste der vrijheid staat, moet immer zich zelve weten te bedwingen!

ARKEL.

Verschooning, Prins.... Maar, ik haat te zeer de lafhartigheid om koelbloedig tegen over haar te kunnen blijven!....

ORANJE

(ter zijde).

Hij geeft blijken van den edelsten moed.

(Af, cabinet links.)

ARKEL

(alleen).

Ik heb den Prins gestoord.... Het is waar, ik mocht in zijne tegenwoordigheid de palen der welvoeglijkheid tot dus verre niet te buiten gaan.... Maar, op het zicht van dien lafaard, kon ik mij niet bedwingen! Ha, dezen avond, om zeven ure, op het strand! Hij sterve, of hij bewijze dat hij de eerlooze schaker mijner zuster niet is!...

(Af, rechts middenplan.)

Vijfde tooneel.

PETER, BAAS POTTEMAN, TEKLA, NELLA daarna ARKEL.

BAAS

(luid achter de schermen).

Geloof mij, Heerschap al de duivels uit de hel hadden dat duivelskind niet te huis gehouden.

(Op den achtergrond.)

Sedert vier ure dezen morgen, doorkruisen wij de stad; wij hebben gezocht en herzocht, tot dat wij u hier op het oogenblik aan de deur gezien hebben; en daar Nella beweert dat gij gisteren in gezelschap van Herman waart, zoo hopen wij hier eindelijk tot het doel van ons zoeken gekomen te zijn.

(Zij treden allen het tooneel op.)

Oef,

het is tijd ook.. een mensch zou er op 't laatst van door zijne beenen vallen.

PETER.

En gij zegt dat dit meisje

(Nella)

met alle geweld Herman spreken wil?

BAAS.

Met alle geweld, Heerschap; en, naar zij verklaart, is het over eene zeer gewichtige zaak: er zou namelijk van niets minder sprake zijn dan van moorden.

(Herman verschijnt in de deur rechts.)

PETER.

Ziedaar Herman.

ARKEL.

Nella!

NELLA.

Herman!

(tot elkander blijken van teederheid.)

BAAS

(zeer vlug sprekende).

Ha, ge zijt gij de heer Herman? Welnu, heer Herman, wij hebben verduiveld gezocht om u te vinden; niet waar, Tekla, de eene straat in de andere uit... maar, dat jong ding

(Nella)

was niet om tegen te houden... hadde zij u niet gevonden, zij ware er stapelgek van geworden... daarom zei ik aan Tekla, ik zal ik met Nella meêgaan op zoek; het betaamt immers niet dat een jong meisje des morgens zoo vroeg alleen op straat loopt; mijne vrouw die volkomen van mijne meening was, wegens dat alleen op zoek loopen, stemde gereedelijk toe dat ik meêliep op zoek... maar, bracht daarbij ook, voor hare rede in, dat het even onbetamelijk zou wezen dat ik, alleen, met een jong meisje, alleen, op zoek naar eenen jongen heer, alleen, zou loopen, en, dien ten gevolge, achtte zij het zeer geraadzaam ook meê op zoek te loopen... en zoo zijn wij hier nu alle drie, Nella om eene boodschap aan Herman te doen, ik om Nella te bewaken, en mijne Tekla...

TEKLA.

Om haren lieven Baas Potteman....

BAAS.

Van alle bekoringen en duivelsche listen en en lagen te bevrijden.

ARKEL

(ongeduldig).

Welnu, Nella, spreek... welke narichten hebt gij mij mede te deelen?

NELLA.

Herman, men wil u...

BAAS

(onderbrekende).

Ust, kind,. laat mij speken.

ARKEL

(invallend).

Dat Nella zich verklare, zij is ongeduldig om mij een geheim mede te deelen!

BAAS.

Verschooning, heer Herman, verschooning,.. het is maar, ziet gij...

TEKLA.

Ik zeg het ook elken dag, Heerschap, mijn man is zoo lang van styl; met mij is hij ook zoo; ik kan maar nooit aan het woord geraken.

BAAS.

Dat komt maar enkel daarbij dat ik een Antwerpenaar van onverbasterd bloed ben.
- Gij zijt zeker geene Antwerpenaars, Heerschappen?

ARKEL

(meer en meer ongeduldig).

Nella, spreek; spreek dan!

BAAS.

Ja, gij zult eene historie gaan hooren; eene geheele conspiratie... naar zij zegt...

NELLA

(tot Herman).

Nauwelijks hadt gij u gisteren avond verwijderd, of twee mannen, twee spanjaarden, welke ik vroeger nog te onzent zag, kwamen geheimzinnig van den waterkant af; zij schenen iemand te verwachten, en, inderdaad, eenige oogenblikken later, kwam de officier, dien gij hadt aangevallen, terug; hij gaf hun papieren en geld over...

ARKEL.

Nogmaals Dupont!...

PETER

(ter zijde).

De papieren aan Parma, welke ik onderschept heb.

NELLA.

Vervolgens sprak hij hun van eene gewich-

tige onderneming, van eene rijke belooning... Een man die op den wapenschouw verschijnen moet, zal opgelicht, en in de kerkers van het kasteel geworpen worden.

ARKEL.

En die man is?

NELLA.

Die man, zegden de samenzweerders, gaat overal vergezeld van een' jongen zeeofficier, welken men Herman noemt; zoo verstond ik dadelijk dat de man, die moet gevangen, worden, wellicht de Heerschap wezen kan, welke gisteren bij u was.

PETER.

De Prins!...

NELLA.

En, zoo beduidde de franschman verder, indien de jonge officier den minsten tegenstand doet, gebruikt uwe dolken... vermoordt hem!...

ARKEL.

Een aanslag dus!

NELLA.

Gij beseft, Herman, hoe angstig ik was om u te verwittigen, om u te redden!... Gij zult u dus naar den wapenschouw niet begeven.

ARKEL.

Dank, Nella, voor uwe bezorgdheid... Doch, wees zonder vrees: wij ook hebben dolken en gevannissen voor spaansche moordenaars en fransche verraders!...

PETER

(ter zijde).

Die ontdekking is, inderdaad, van 't hoogste gewicht; alles stemt overeen: de cijferbrief, de uitnoodiging van den Hertog, het ontwerp van oplichting. - Herman, verwijder u niet; ik ga den Prins verwittigen.

(Links af in 't cabinet.)

BAAS.

Maar, zeg eens, heer Herman, van wien sprak uwen kamaraad daar? hoorde ik hem niet eenen *Prins* vernoemen?

ARKEL.

Voorzeker; den Prins van Oranje, in wiens paleis gij u hier bevindt.

BAAS

(getroffen, neemt zijn' hoed af).

In het paleis van den Prins van Oranje!...

(Zacht.)

Tekla, houd u op uw respect.

TEKLA.

Ik had het u gezegd dat Nella's boodschap niet zonder belang was.

BAAS

(even zacht tot Tekla).

En ziet gij niet hoe gemeenzaam die Herman met onze Nella is?

TEKLA.

Het is misschien ook een Prins... een jong Prinsken, wie weet!...

BAAS.

Dan kreeg de hoofdman Koehne zijnen zak...

TEKLA.

Vast en zeker...

BAAS

(tot Tekla).

Laat er ons nu maar van doortrekken, eer de prins, tegen wien ik niet zou weten wat zeggen, ons hier op het lijf valle.

(Tot Herman.)

Heerschap, ge zoudt ons nu waarlijk verplichten, als gij ons wildet op den weg zetten om hier aan de deur te geraken, want het paleis van den Prins van Oranje is als een doolhof van gaanderijen en trappen, waar men niet gemakkelijk in te recht komt.

ARKEL.

Hier, beneden de gaanderij,

(wijst rechts uit)

zult gij bedienden vinden, die u zullen uitgeleiden.

BAAS.

Veel dank, Heerschap, veel dank!

(Gaat naar den achtergrond.)

TEKLA.

En als het u believen zal, Heerschap... in den 'Neptunus' van den besten seef.

(De baas stoot haar aan den arm en doet teeken van stilzwijgen.)

ARKEL.

Nella, tot weldra...

(Hij zoent hare hand.)

NELLA.

In hoopvolle verwachting...

(Allen af, behalve Arkel.)

ARKEL.

Ha, er is geen twijfel aan, in dit alles beweegt eene hoogere drijfveer... Dit meisje, welk ik gisteren, bij toeval, beschermen kon, verwittigt ons heden van een wezenlijk gevaar... zij heeft wellicht het leven van den Prins gered!

Zesde tooneel.

De vorige, ORANJE, PETER.

ORANJE

(vlug uit, links).

Herman, breng deze letteren den Hertoge van Anjou over.

(Geeft een schrift.)

ARKEL.

Naar uwe bevelen, Prins.

(Buigt en vertrekt langs den achtergrond.)

ORANJE.

Het verraad is dus klaarblijkend!

PETER.

Waartoe dan die missieve, Prins!

ORANJE.

Ik wil Anjou misleiden; hem verbergen dat ik zijn verraad ken.

PETER.

Antwerpen is u voortaan onveilig; vlucht, Prins, vlucht! het is nog tijd!

ORANJE

(verontwaardigd).

Peter! welke woorden ontvallen uwen mond! vluchten? ik, Oranje, vluchten!... Heb ik niet gezworen Nederland van al zijne vijanden te zullen verlossen; moet ik dus het gevaar niet eerder zoeken dan vlieden?

PETER.

Verschooning, Prins!... maar zoo men u!...

ORANJE.

Genoeg! - Anjou voelt mijnen invloed op de Staten; mijne tegenwoordigheid alhier verhindert de vrije uitvoering zijner verradelijke ontwerpen... en hij wil mij door Spanjaards doen oplichten, om aldus de verantwoordelijkheid op Frankrijk niet te laten vallen!⁽¹⁾

(1) Hooft, Ned. Historiën XVIIe B.

Ha, sluwe Hertog, wij zullen zien wie van ons beiden zegepralen zal!

PETER

(naar den achtergrond).

Wat zie ik? - Prins, Arentz komt terug...

ORANJE.

Zoo!... En waarom niet naar Londen vertrokken?

Zevende tooneel.

De vorigen, ARENTZ, daarna MARNIX.

ARENTZ

(voor den Prins buigend).

Excellentie, toen ik reeds aan de Schelde was, om sloop te gaan, kwam er juist een Engelsch vaartuig binnengelopen, en onder de passagiers, die op het dek stonden, erkende ik den Heer van St. Aldegonde.

ORANJE

(opgetogen).

God zij geloofd! Marnix is hier!

ARENTZ.

Ik heb hem met mijne zending bekend gemaakt; hij volgt mijne schreden naar dit paleis.

(Af.)

ORANJE.

Marnix, o Marnix, gij komt te stede!... Het is de Voorzienigheid die over de Nederlanden waakt, welke u op dit uur tot mij zendt.

PETER.

Een cijferbrief zal voor den Heer van St. Aldegonde geen geheim wezen!

(Opgetogen naar den achtergrond.)

ORANJE.

Anjou! ho, thans zullen wij vernemen welke verradelijke plannen gij met Parma, met den Spanjaard, tegen ons smeedt!

PETER

(op de gaanderij).

Philip van Marnix, Heer van St. Aldegonde.

MARNIX

(uit den achtergrond).

Oranje! Oranje! ik zie u weder!...

ORANJE.

Marnix! ik verwachtte u met ongeduld!

(Zij vliegen in elkanders armen.)

MARNIX.

Vriend, kent gij de inzichten van Anjou?

ORANJE.

Nieuw gevaar bedreigt Nederlands vrijheid!

MARNIX.

De politiek van Elisabeth is valsch, en Anjou is hier om ons te verraden!

ORANJE.

Krachtiger dan ooit, moet uw verheven geest over Nederland waken...

MARNIX.

Werkdadiger dan ooit, moet uw machtige arm onze vrijheid verdedigen!...

ORANJE.

Anjou beraamt eenen aanslag tegen mijne vrijheid.

MARNIX.

Spanje gehoorzaamt, slafelijker dan ooit, aan Rome, en spant nieuwe listen in; Koningin Elisabeth vleit Anjou met eene ijdele hoop, ten einde Frankrijk ten dienste harer geheimzinnige politiek te stellen.

ORANJE.

Anjou is in betrekking met Parma; zie hier een' cijferbrief voorleden nacht door mijne dienaars onderschept.

MARNIX.

Geheime briefwisseling tusschen. Anjou en Parma! Ho, laat zien...

(Neemt het schrift.)

ORANJE.

Wat kan het anders dan verraad wezen?

MARNIX

(het schrift onderzoekende).

Prins, uw voorgevoel bedriegt u niet; hoor:

(Leest.)

‘Gisteren ben ik hier ingehuldigd geworden. Oranje heeft mij schijnheilig den hertogelijken mantel omgehangen. Hij beheerscht naar eigen wil de Staten van Nederland. Indien ik mij niet onmiddelijk van hem ontmake, kunnen wij onze ontwerpen niet verwezenlijken. Hem thans laten moorden ware alles bederven; hij is eventwel in mijne macht. Ik heb besloten hem te laten oplichten en heimlijk naar Engeland te

doen overvoeren. Elisabeth zal hem op mijn verzoek, in hechtenis houden. Betrouw op mijn woord, wat ik beloofd heb, zal ik volbrengen.'

ORANJE.

Wat hij beloofd heeft, zal hij volbrengen! - Wat dan?

MARNIX.

Brabant en Limburg weêr aan de heerschappij van Spanje over te zullen leveren!

ORANJE.

Dat gebeure nimmer!

MARNIX.

Het gevaar is eventwel dreigend!

ORANJE.

Het vaderland, ons hart; de vrijheid, onze ziel, worden nimmer, o Marnix, worden nimmer door list en bedrog belaagd.

MARNIX.

Broeder, hernieuwen wij onzen eed!

ORANJE

(de hand in de hoogte heffende).

Nederland zal vrij wezen! - of Oranje zal sneven!

MARNIX

(insgelijks).

Spanje zal vallen! - of Marnix zal vergaan!

BEIDEN

(elkander omvattend).

God, verhoor onze bede voor Nederland en zijne vrijheid!

(Zij laten elkander los.)

ORANJE.

En nu, broeder, aan het werk!...

(Wijst zijn cabinet links.)

MARNIX.

Voor de vrijheid van het Nederlandsche volk!

(Peter is intusschen in opgetogenheid op het achterplan gebleven.)

EINDE VAN HET TWEEDE BEDRIJF.

Derde bedrijf.

TOONEEL: Eene prachtige zaal in het paleis van Anjou; rijke versiering, gaanderij met balkoen op den achtergrond, open zicht op de gaanderij.

Eerste tooneel.

LOUISA, daarna DUPONT.

LOUISA

(zij komt links uit in prachtig costuum).

De Hertog is dezen morgend allerbest gestemd; nooit was hij mij vriendelijker. Hij zelf begrijpt nu dat koningin Elisabeth hem om den tuin leidde, toen zij hem gelooven liet, dat een huwelijk tusschen haar en hem mogelijk was. Nu, ik zal, ten spijte onzer nijdige fransche hofdames, mijne listen en lagen verdubbelen om den Hertog geheel en al naar mijnen wil te plooiën.

DUPONT

(langs de gaanderij vlug op, gewoon costuum).

Ha, eindelijk! -

(Tot Louisa.)

Gedoog, Mevrouw de Gravin, dat uw nederige dienaar u ten hoffelijkste groete.

LOUISA

(insgelijks met overdrevenheid).

Heer Kolonel, ik ben zeer geveleid...

DUPONT.

Ik durf op voorhand vertrouwen, Mevrouw, dat gij mij den dienst niet weigeren zult, welken ik van u verzoeken zal.

LOUISA.

Indien het in mijn vermogen ligt u aangenaam te wezen, Heer Kolonel....

DUPONT.

Vooreerst, Mevrouw, wil ik u eene confidentie doen, waarvan gij geen misbruik maken zult, daar gij dezelve billijken moet: ik vertrouw u dus dat

ik smoorlijk verliefd ben op een burgermeisje van Antwerpen.

LOUISA.

Zoo, Heer Kolonel... nogmaals!

DUPONT.

Wat wilt gij, Mevrouw? Ik beken volgaarne dat ik zeer gevoelig ben aan de bevalligheid der schoone kunne.

LOUISA.

Ik stuur u geen verwijt toe, Heer Kolonel; tracht u door het lieve Antwerpsche meisje te doen beminnen; dit zal u overigens, met uwe gewone prontheid en galanterie, niet lastig vallen... Doch, Heer Kolonel, zoo het mij vergund zij u eenen raad te mogen geven: vermijd eene tweede zaak als die van Breda; soms verbergen de Nederlandsche meisjes onder hunne uiterlijk bevalligheid een moedig hart... en, zij durven den dolk hanteeren.

DUPONT.

Daarom juist heb ik uwen dienst noodig, Mevrouw. Het meisje heeft een' verliefde; ten haren huize kan ik haar bezwaarlijk mijn hof maken, zonder mij bloot te stellen aan de ontmoeting van den kinkel, die jaloersch is als een tijger.

LOUISA

(ter zijde).

Altijd even laf, even vuig. -

(Tot Dupont.)

En gij zijt willens?

DUPONT.

Het meisje is ouderloos, eene vondelinge, naar men zegt, en ik wil haar door den glans der rijkdommen, door de hoop op eene schitterende toekomst verblinden. Daarom heb ik haar, onder voorwendsel dat eene groote dame haar verlangt te spreken, in dit paleis doen lokken.

LOUISA

(ter zijde, met aandoening).

Eene vondelinge! hier in Antwerpen!...

DUPONT.

Ik zal zoo vrij wezen u het lieve meisje

oogenblikkelijk voor te stellen... Ho, het is een engel van bevalligheid! een beeld van schoonheid!...

LOUISA.

En wat wilt gij... dat ik?

DUPONT.

Wel, Mevrouw, het zal u, met uwen spitsvondigen geest, aan geene middeltjes ontbreken... om het meisje het een of ander wijs te maken... indiervoege te spreken, dat gij haar doet toestemmen hier in dit paleis te blijven... op eenige dagen tijds, zal ik haar hartje wel weten te bemeesteren... en dan...

LOUISA.

Gij verlangt dus dat ik het meisje hier heimelijk ophoude?

DUPONT.

Dit zal u geene moeite kosten, Mevrouw: het kind is arm en eenvoudig opgebracht door eenen herbergbaas, en, met het vooruitzicht op een schitterend bestaan...

LOUISA

(met gevoel).

O ja, dit is de strik waarin de vrouwen gemakkelijk vallen!

DUPONT.

En om onmiddellijk haar gansch vertrouwen te winnen, al moestet gij haar doen gelooven, dat gij zelve...

LOUISA

(levendig).

Dat ik zelve?

DUPONT.

Dat gij zelve... hare moeder zijt...

LOUISA.

Mijnheer!...

(Ter zijde.)

Ik, hare moeder!

DUPONT.

Dit immers zou genoeg schijn van waarheid hebben. Hadt gij niet vroeger...?

LOUISA.

Mijnheer, gij maakt misbruik...!

DUPONT.

Mevrouw, er kan immers voor u niets aan gelegen wezen...

LOUISA

(met besluit).

Mijnheer, ik zal mij met zulken rol niet gelasten!

DUPONT.

Mevrouw, uwe weigering verwondert en

pijngt mij tevens. Waarom zoudet gij vreezen hier, in het geheim, voor een paar dagen, den rol van moeder te spelen, mids gij vroeger openbaarlijk moeder waart?

LOUISA

(ter zijde).

Die man opent op nieuw al de wonden van mijn hart!

DUPONT.

En ik slechts één woord te spreken hadde... om u...

LOUISA

(hevig).

Om mij!...

(ter zijde)

in het verderf te storten!...

DUPONT

(bitsig).

De vrouw van den zeegeus is nu immers Gravin Louisa, en gunsteling van den Hertog van Anjou geworden. Zij deed hare intrede bij den Hertog als ware zij jonge dochter geweest, mids zij haar kind....

LOUISA.

Kolonel, uwe tergingen zijn lafheid!

DUPONT

(op lossen toon).

Het is waar, het is waar... ik heb ongelijk. Waartoe die oude erinneringen weêr oproepen! Welnu, mijne beste Gravin, gij zult zorgen dat het meisje hier blijve, niet waar? en dat zij voor mij niet al te veel afschrik hebbe...

LOUISA

(den vorigen toon nabootsende, pijnlijk).

Het is waar, het waar... ik heb ongelijk zooveel moeilijkheid in zoo eene kleine zaak te zien. Wees gerust, ik zal alles naar uw believen... trachten te schikken.

DUPONT

(ter zijde).

Daar zij er toe gedwongen is. - Dank, Mevrouw de Gravin; ik zal u het meisje voorstellen.

(Hij treedt langs de gaanderij rechts af.)

LOUISA

(alleen; met pijnlijk gevoel).

Voorwaarts! voorwaarts!.. één stap te meer op de baan der eerloosheid!... Habah, wat doet het er aan!... eens op

dien weg, treedt men niet meer terug!... Zwijg dus, mijn hart, zwijg!... en laat mij vergeten... dat ik vrouw, dat ik moeder ben!...

Tweede tooneel.

LOUÏSA, NELLA, DUPONT.

NELLA

(op de gaanderij tot Dupont).

Mijnheer, ik volg u niet verder! Hadde ik geweten u hier te zullen ontmoeten, nooit hadde ik een voet in dit paleis gezet!

DUPONT.

Wees onbevreesd, Mejuffer; er zal u immers geen leed geschieden. Men wil enkel uw welzijn, uw geluk.

NELLA

(met fierheid).

Indien gij mij eenen strik zoekt te spannen, zullen uwe pogingen eventwel ijdel wezen: ik zal u ontsnappen, al ware 't door de dood!

DUPONT

(op het tooneel).

Ziedaar Mevrouw de Gravin, die uw toekomstig geluk verzekeren wil.

LOUÏSA.

Treed nader, lief meisje, en wees onbekommerd.

DUPONT

(tot Louisa).

Ik verwijder mij! -

(Ter zijde.)

Zij ontsnapt mij niet meer!...

(Dupont af, langs de gaanderij rechts.)

LOUISA

(tot bij Nella tredend).

Ik heb uwe geschiedenis vernomen, jong meisje, en ik stel het grootste belang in u...

(Plotseling aangedaan.)

Is het begocheling!... die trekken!...

NELLA.

Mevrouw, indien gij, zoo als de Kolonel het verzekert, mij eenige inlichtingen over mijne ouders weet te geven... gij zoudt... mij verplichten...

LOUISA

(hevig aangedaan - ter zijde).

Die stem!... mijn God!...

(Zij wankelt en leunt tegen een' stoel.)

NELLA.

Mevrouw, wat hebt gij?

LOUISA

(na eene poos).

Het is niets, niets... mijn... kind..

(Staat recht, ter zijde.)

Welke ontroering!.. doch, wellicht bedrieg ik mij!... eene samentreffing... eene gelijkenis... Laat ik bedaren; ik wil weten, mij overtuigen...

NELLA.

Mevrouw verlangt gij dat ik mij verwijdere?

LOUISA.

Toch niet, blijf. - Gij hebt dus geene ouders? Hebt gij er ook geene erinneringen van?... Uwe moeder?... hebt gij uwe moeder nooit gekend?

NELLA.

Van mijne moeder behoud ik eene twijfelachtige erinnering: ik ben met haar op zee geweest, het was stormweder... Verders zeggen mij de goede menschen, die mij tot heden hebben verpleegd, dat zij mij hier, verlaten, op het scheldestrand hebben vinden dwalen.

LOUISA.

Verlaten... op het scheldestrand!...

NELLA.

En zie hier nog het halssnoer

(zij knoopt het snoer los)

dat ik alstoen droeg.

LOUISA

(het snoer nemende, gillend).

Ha!...

(Zij leunt tegen eene tafel - na eene poos.)

God! ondersteun mij, ik bezwijk... mijn hart breekt!...

NELLA.

Wil Mevrouw.. dat ik om hulp roepe?

(Gaat het tooneel op.)

LOUISA

(in strijd met haar zelven - ter zijde).

Mijn kind!... mijne dochter!... hier, voor mij!...

(Zij wil naar Nella toe.)

Neen! o, neen!... ik haar omhelzen!... ik!..... Bij God, neen!... ik zou haar bezoedelen!...

NELLA.

Mevrouw, gedoog dat ik mij verwijdere...

LOUISA

(hevig).

Uwe moeder...!

NELLA.

Welnu, kent gij haar?... Kent gij mijnen moeder?

LOUISA

(met pijnlijk gevoel).

Uwe moeder?... neen, ik ken uwe moeder niet! - Zij is wellicht... dood!

NELLA.

Helaas! dus geene hoop meer...

(Zij wischt hare tranen.)

LOUISA

(ter zijde).

Zedelijk dood!.. laag en schandelijk gevallen!...

(Tot Nella, na eene poos.)

Doch, troost u, Mejuffer, gedoog dat ik haar bij u vervange... dat ik u beminne! dat u ik liefkoze! dat ik u...!

(Zij wil haar omhelzen; wederhoudt zich en spreekt ter zijde.)

Ha, ik zal haar beschermen, haar uit de snoode strikken van Dupont redden! - Ja, gij zult in mij eene moeder wedervinden, en, als een kind, als eene dochter, zult gij mij beminnen, niet waar?

NELLA.

Gij zijt wel goed voor mij, Mevrouw; ik stel al mijn betrouwen op u. Doch zorg, als ik u bidden mag, dat ik dit paleis kunne verlaten, zonder den Kolonel hier nog te ontmoeten: die man boezemt mij afschrik in...

LOUISA.

Heb geene vrees voor dien man; ik zal u behoeden.

(Men hoort toenaderend gerucht op de gaanderij links.)

De Hertog komt met zijn gevolg herwaarts. Treed hier binnen

(links).

Even zijn wij weêr vrij. Geef mij dit halssnoer als teeken van vertrouwen, ik schenk u het mijne.

(Zij wisselen, Nella links af.)

Derde tooneel.

DE HERTOG, DUPONT, ROCHEPOT en LOUISA.

(Gevolgd van ridders en soldaten in krijgscostuum allen op langs de gaanderij links, daarna PETER.)

DE HERTOG

(het tooneel opkomend).

Mijne bemin-

nelijke Gravin zal den wapenschouw van hier op het balkoen kunnen zien, en bemerken hoe onze krijgers, door hunne fiere en losse houding loffelijk afsteken tegen de plumpe en stijve Nederlanders

(Hij zoent hare hand.)

LOUISA.

Excellentie, om zich loffelijk te onderscheiden, hebben de Fransche krijgers slechts het voorbeeld van hunnen dapperen en ridderlijken Hertog te volgen.

DE HERTOEG.

He, lieve vleister, die gij zijt.

(Hij streelt haar de kin, en gaat het tooneel op.)

De Heer de Rochepot zal zich gedurende de plechtigheid te paard aan mijne zijde houden.

(Stil tot Dupont.)

Kolonel, gij kent uwen plicht: Oranje zal komen; hij heeft mij, na uwe zending, nog schriftelijk voor de uitnoodiging bedankt.

DUPONT

(zacht tot Anjou).

Excellentie, alles is ten slimste berekend om den slag niet te missen.

(Men hoort krijgsmuziek in de verte.)

DE HERTOEG.

En de verantwoordelijkheid valt op de spanjaarden alleen?

DUPONT.

Op hen alleen!

DE HERTOEG

(luid).

Nu, mijne Heeren, vertoeven wij niet langer: onze troepen zijn reeds ter plaatse. - Gravin, tot straks.

(Hij zoent hare. De stoet gaat rechts langs de gaanderij af: Anjou, Rochepot, Dupont, Ridders, soldaten. Peter vertoont zich links op de gaanderij.)

Vierde tooneel.

LOUISA, PETER.

LOUISA

(rechts het tooneel afkomende).

Hoe gewel-

dig... hoe angstig klopt mijn boezem!... mijn kind, mijne dochter is hier!... Ho, er blijft geen twijfel over: dit snoer dat ik haar, nog kind zijnde om den hals, hechtte, is immers een klaar bewijs!... En zij is hier, hier, dicht bij mij... en ik durf, ik mag haar niet aan mijne borst drukken... haar niet toeroepen: ik ben uwe moeder! uwe moeder die u onmeêdoogend verliet, omdat gij een beletsel waart aan het voortzetten van haar wulpsch en ongebonden leven!... Ho, neen, ik mag haar het geheim niet openbaren! mijne schande zou op haar wederspatten, en haar voor immer bevleken!... Doch, ik zal haar zien, hare reinheid, hare schoonheid bewonderen, en op haar waken, als op een schat van eer en deugd!...

PETER

(bedaard uit den achtergrond links).

Mevrouw de Gravin Louisa; - is het niet zoo dat men u hier noemt?

LOUISA

(verrast).

Wie zijt....

(Verslagen ter zijde.)

God, mijn echtgenoot!... Laat ik wanen hem niet te erkennen. - Wie zijt gij?

PETER

(steeds bedaard, maar bitsig).

Zoo! Gij erkent mij niet meer? Het is ook al lang geleden dat wij elkander gezien hebben: ongeveer vijftien jaren sinds het tijdstip dat Alva in de Nederlanden gekomen is en het elken Nederlander een plicht werd zijne haardstede te verlaten, om tegen de dwingelandij van Spanje te gaan strijden. Geen wonder dus, dat wij, in zulk een tijdvak, al wat veranderd zijn: Gij zijt Gravin geworden!... en ik... ik ben eenvoudiglijk een zeegeus gebleven.

LOUISA

(met trotschheid).

Nu, Mijnheer, waartoe die scherts! - wat wilt gij?

PETER.

Wat ik wil? - u zeggen dat de schande der laag gevallen echtgenoot loodzwaar op het hart van den eerlijken man weegt, ja, diepe groeven, als teekens van lang en pijnlijk lijden, in zijn voorhoofd print! Dat het gemis van een aanbeden kind dag en nacht de grievendste onrust in den boezem doet woelen, en den vader, als verdwaald, voortstuwt, tot dat hij de geschandvlekte vrouw hare misdaad in het aangezicht mag verwijten, tot dat hij de ontaarde moeder dwingen kan te verklaren wat zij met haar kind, wat zij met haar eigen bloed heeft gedaan!

LOUISA

(ontroert).

Peter! ho, Peter!...

PETER.

Zoo, gij herkent mij dan toch!...

LOUISA.

Ik bid u, verbrijzel mij niet langer het hart... Ik ben schuldig, ja... maar niet zóó schuldig als gij wel denkt:... gij liet mij gansch alleen!

PETER.

Ik streed voor het verdrukte Vaderland! en immer heeft de Nederlandsche vrouw hare eer weten te behouden, terwijl haar echtgenoot de vrijheid verdedigde!...

LOUISA.

Alleen met mijn kind, zag ik weldra mijne hulpmiddelen uitgeput...

PETER.

Eene moeder bedelt met haar kind! ja, sterft van gebrek!... maar onteert zich niet!....

LOUISA.

Ik moest Breda verlaten!

PETER.

Omdat uw gedrag u verjoeg, als een voorwerp van verachting!...

LOUISA.

Ik zwierf rond tot dat mijn kind, eindelijk...

PETER

(invallend).

Van gebrek omkwam...?

LOUISA.

Neen! hetzelfde niet meer kunnende verzorgen, was ik... gedwongen het arme schepsel aan de openbare liefdadigheid over te laten!...

PETER.

En het is u bekend wat er van het arme kind is geworden? Wellicht is het van ellende gestorven!...

LOUISA.

Het leeft! het leeft!...

PETER.

Het leeft!... en gij weet?

LOUISA.

Ja, onze dochter leeft!... Heden heb ik daar de stelligste verzekering van gekregen!... Ik heb haar gezien! haar gesproken!... haar omhel....

PETER

(vlug afbrekend).

Omhelsd! gij! - Uw adem heeft haar aldus bezoedeld!...

LOUISA.

Neen, neen... ik heb haar niet omhelsd!... Ik heb al mijne vernedering gevoeld... Ik heb beseft dat ik geene moeder meer ben!... dat ik de heilige rechten op mijn kind heb verloren!...

PETER

(hevig).

Mijn kind! zeg, waar is mijn kind?...

LOUISA.

Bedaar, Peter, bedaar!...

PETER.

Mijn kind!

LOUISA.

Hoor mij aan!..

PETER.

Mijne dochter!... opdat ik met haar vluchte... dat ik haar van u verwijdere... de lucht, waarin gij ademt moet voor haar verpestend en doodend wezen!

LOUISA.

Heden is mijne boeting aangevangen: het zicht van mijn kind heeft eene hel van wroeging in mijnen boezem ontstoken!... ik heb al het snoode van mijn vorig gedrag ingezien... al de schande van mijn' huidigen toestand gevoeld!.. Ho, ik zweer het u, ik lijd verschrikkelijk!...

PETER

(op dreigenden toon).

Geschandvlekte vrouw! eerlooze moeder! terg mij niet langer!... Zeg, waar is mijn kind?...

LOUISA.

Om vergiffenis durf ik u niet smeeken,...

doch beloof mij dat ik mijne dochter zal mogen zien, dat ik mijn kind zal mogen beminnen... dat ik, tot mijne grievende straf, getuige zal mogen wezen van de liefde welke zij u toedragen zal!... Beloof mij dit, Peter, en ik zal u... op dezen stond, zal ik u, uwe dochter wederschenken.

(Zij maakt eene beweging naar de deur links.)

PETER.

Nooit! nooit zal uwe tegenwoordigheid mijne dochter doen blozen!...

LOUISA

(in vervoering).

Dan, dan zult gij haar nooit bezitten!...

(Zij plaatst zich voor de deur links.)

PETER.

In deze kamer...? - Zou het mogelijk wezen!... Ho, ik wil zien! -

(Hij stoot Louisa ter zijde; opent de deur; verslagen.)

Nella!... Nella!...

(Het meisje verschijnt in de deur.)

Zij, zij zou mijne dochter... Laat ik met omzichtigheid te werk gaan.

Vijfde tooneel.

De vorigen, NELLA.

NELLA

(met verwondering).

Kapitein Peter!... welke ontsteltenis? - wat beduidt?...

PETER

(schijnbaar bedaard).

Kom, Nella, kom!....

(Hij drukt haar in zijne armen.)

Vlucht dit paleis, hier ademt een jong en onervaren meisje niets dan ondeugd en schande!....

(Wil met Nella weg.)

LOUISA

(smeekend tot Peter).

Ho, ik bezweer u... laat mij... laat mij!...

PETER

(dreigenden toon).

Geen woord!..

LOUISA

(hevig).

Ik ben!... ik ben...!

PETER

(stil maar bitsig).

Bij God! spreek het woord niet uit. - nooit! nooit!...

(Hij wil gezwind met Nella uit.)

NELLA

(terughoudend).

Mevrouw wilde mij goed doen, Mijnheer; zij was mij zeer vriendelijk... gedoog dat ik haar bedanke. Zie, zij schonk mij dit kostelijk halssnoer in ruiling van het mijne dat geene waarde had.

(Zij geeft het snoer.)

PETER.

Dit halssnoer van haar!.. Werp die juweelen verre van u weg, Nella: zij zijn bezoedeld! Voor zulke versierselen verkocht die vrouw hare eer en hare deugd!

(Hij werpt het snoer op den grond.)

LOUISA

(op hare knieën).

Ik bid u! ik bid u! staak die marteling...!

PETER

(tot Nella).

Moestet gij die rijke Dame, de Gravin Louïsa! nog ergens ontmoeten, erinner u dat zij eene onteerde vrouw, eene ontaarde moeder is! en dus niets dan verachting verdient! - Kom, Nella, kom!

(Hij drukt haar driftig in zijne armen.)

De lucht is hier stikkend van ontucht en misdaad!...

(Vlug af, achtergrond links.)

LOUISA

(alleen, hen nakruipend).

Genade!.. genade!

(Langzaam recht, na eene poos.)

Eene onteerde vrouw! eene ontaarde moeder!... - Ja, hij heeft gelijk... Ik ben onwaardig den eerbaren naam van echtgenote, den heiligen titel van moeder te dragen... Eventwel zal ik mijne dochter volgen... haar bewaken, haar beschermen... opdat zij niet eenmaal door misleiding zoo dieprampzalig worde als ik het thans ben... opdat zij later niet, zoo als ik nu, in het midden van pracht en weelde, zich

zelve moete vloeken!. opdat zij niet, zooals hare moeder, zich van schaamte en wroeging moete verbergen!..

(Gezwind af, links.)

Zesde tooneel.

DE HERTOG, daarna ROCHEPOT.

DE HERTOG

(hevig op, gaanderij rechts).

Verwenschte tegenslag!... Oranje is niet verschenen!.. Bij God, zou die doortrapte vos kennis van ons ontwerp gekregen hebben! Maar hoe?... Eventwel staat de wantrouw op elks aangezicht te lezen... De plumpe Nederlanders bezien onze fransche soldaten met minachting! Ha, dit alles moet hier eene andere wending nemen! Ik zal de meester wezen... mij, en de mijnen doen eerbiedigen! dit zweer ik bij mijnen hertogelijken degen!

ROCHEPOT

(vlug op, rechts).

Excellentie! uwe schielijke verdwijning wordt door iedereen opgemerkt... De kolveniers dagen onze soldaten door hunne bespottingen uit!.. Ha, excellentie, wees verzekerd deze dag zal niet zonder onlusten afloopen! Vertoon u weder aan de menigte, zoo gij verlangt dat de orde gehandhaafd blijve...

DE HERTOG.

Laat begaan!.. men stoore de orde!... Zoo vind ik stof om strengheid en geweld te gebruiken!. Maar, ik moet mij, kost wat kost, van Oranje ontmaken! Hij alleen stelt beletsel aan de uitvoering mijner ontwerpen! Hij alleen regeert hier! Hij alleen beheerscht naar willekeur, met zijn duivelsch genie, de Nederlandsche Staten, en, onder zijnen invloed zullen de Staten al mijne plannen dwarsboomen en verijdelen! Ja, Oranje moet, om het even op welke wijze, verdwijnen, opdat ik hier als meester handelen kunne!...

ROCHEPOT.

Ik nam de vrijheid het u te voorzeggen,

Excellentie, den Prins van Oranje oplichten was maar een half, en daarenboven maar een slecht beraamd middel. Zijn hoofd staat op prijs, en, zonder dat Frankrijk de minste verantwoordelijkheid dragen kunne, ligt het in onze macht hem, voor altijd, van kant te helpen. Onze Spanjaarden, Anastro en Jaugui, zullen zich met de zaak gelasten. Onze onrechtstreeksche bescherming, de aanzienlijke sommen, de titels van adeldom door het hof van Spanje beloofd, zullen onze mannen begeerig genoeg aanzetten, om voor eenen moord niet terug te wijken.

DE HERTOG.

In geen geval mag daar eene fransche hand tusschen bewegen.

ROCHEPOT.

De verantwoordelijkheid zal geheel en al op Spanje vallen, de moord door Spanjaarden alleen gepleegd wordende. Laat ons begaan, Excellentie, en gij zult zien...

(Men hoort rumoer in de verte.)

DE HERTOG.

Wat hoor ik?

ROCHEPOT

(hij snelt naar de gaanderij).

Excellentie, de plaats is in rep en roer!... Eene schermutseling vangt aan! De Kolveniers dagen onze wachten uit!.... de Kolonel Dupont is te midden in het gedrang!

DE HERTOG.

Vlieg! Men houde de belhamels aan! Men geleide de muitelingen hier voor mij!...

(Rochepot af.)

Ha, oproerige Nederlanders, ik zal u weten te bedwingen, gij zult onder mijnen wil bukken! Hozoo, gij hebt mij geroepen om u tegen Spanje te beschermen, en gij zelve randt mij aan!

(Hij ziet uit langs het balkoen.)

De opstand schijnt reeds gedempt... Dupont en Rochepot houden de muitelingen aan... de menigte wijkt achteruit... zij naderen met de aangehoudenenen!

(Hij

gaat naar het voortooneel.)

Laat ons dus beginnen met een streng voorbeeld te geven! ja, ik zal, op staanden voet, de muiters doen bestraffen!

Zevende tooneel.

DE HERTOG, DUPONT, ROCHEPOT, ARKEL en KOEHNE (gekneveld). NEELS, SANDER, PAUWEL, KOLVENIERS, FRANSCHESOLDATEN.

De Kolveniers links; de fransche soldaten, waartusschen Arkel en Koehne, rechts op den achtergrond; Anjou links op het voorplan; Dupont en Rochepot op het middenplan.

ROCHEPOT.

Zie hier, Excellentie, den Hoofdman der Kolveniers, die de orde moest handhaven, en eerst onze soldaten heeft beschimpt en aangevallen.

DUPONT.

En hier, Excellentie, den trawant van den Prins van Oranje, die, als een sluikmoorder, den dolk tegen mij heeft geheven.

DE HERTOG.

Uwe oproerigheid moet strengelijk bestraft worden! Men brenge onmiddelijk de beide gevangenen naar den kerker? Hun vonnis zal hun later bekend gemaakt worden!...

KOEHNE.

De beschuldiging tegen mij uitgebracht is valsch! Het zijn de fransche soldaten die mijne Kolveniers hebben beschimpt en beledigd! En, gij weet het, Hertog, een Nederlander laat zich nooit straffeloos beschimpen noch beledigen!

ARKEL.

Hertog van Anjou, de Kolonel uwer lijfwacht is een lafaard!... Voor twee dagen randde ik hem aan op het oogenblik dat hij een eerbaar meisje hoonde door zijne zedeloosheid, hij vluchtte; gisteren daagde

ik hem tot een tweegevecht uit, hij verscheen niet ter plaatse! ik heb dus het recht dien bloodaard te treffen, om het even waar ik hem ontmoet!...

DUPONT.

Nieuwe beledigingen die niet ongestraft zullen blijven!

DE HERTOG.

Voert mijne bevelen uit! Men brenge de muiters naar de gevangenis!

DUPONT

(de hand op Arkel leggende).

Volg mij! -

(Zacht.)

Thans ontsnapt gij mij niet meer!

ARKEL

(hevig).

Uwe bezoedelde hand rake mij niet aan! of ik verscheur u met mijne tanden!

(Hij rukt zich van onder Dupont's hand los.)

DE HERTOG.

En gij, oproerige Kolveniers, die hier ongenoodigd in mijn paleis dringt, legt uwe wapens afl!...

(Al de Kolveniers trekken hunne zwaarden.)

PAUWEL.

Kom ze nemen!

NEELS

(beweging vooruit).

Mannen, vooruit, en onze gezellen verlost!...

DE HERTOG.

Staat, laffe muiters!

(De franschen komen vooruit.)

SANDER.

Achteruit!... Hertog van Anjou, gij kent de jongens van Antwerpen niet!...

(De Kolveniers vallen de Franschen aan.)

Achtste tooneel.

De vorigen, ORANJE.

ORANJE

(hij verschijnt op den achtergrond te midden het tooneel. Op zijn woord houdt de schermutseling op; men maakt plaats.)

Bedaard!... mannen, bedoord!

STEMMEN.

Oranje!

DE HERTOOG.

Hij hier!

ORANJE

(hij komt langzaam het tooneel af).

Zijne Excellentie, de Hertog van Anjou, moet, even als ik, betreuren wat hier heden gebeurd is. Onze algemeene vijand is de Hertog van Parma, opperbevelhebber der Spaansche legermacht. Oneenigheid moet ons verzwakken en onzen vijand doen zegepralen! Laat ons dus eendrachtig wezen: het is onze heiligste plicht.

DE HERTOOG.

Ja, Prins, wat heden voorviel is voorzeker te betreuren; en, om geenen terugkeer van dergelijke feiten te moeten beweenen, zullen wij de schuldigen strengelijk bestraffen!

ORANJE.

Laat ons de aangehouden en in vrijheid stellen.

DE HERTOOG.

En ze aldus tot nieuwe muiterij aanmoedigen?

ORANJE.

De Hoofdman der Kolveniers zal voor zijne natuurlijke rechters, het is te zeggen voor den krijgstraad, verschijnen. Herman Arkel is een Nederlandsch Edelman, en valt dus onder de gewone rechtspleging niet: de Staten alleen kunnen hem oordeelen.

DE HERTOOG.

Het ware al te onvoorzichtig ze te laten ontsnappen.

ORANJE.

Ik blijf verantwoordelijk voor beiden. Stellen wij ze thans in vrijheid. Bij de eerste daging zullen beiden zich voor hunne rechters vertoonen.

DE HERTOOG.

Het zij zoo, Prins, daar gij het zoo wilt.

(Ter zijde.)

Inderdaad, laten wij de kleinen maar ontsnappen, [...] de groote vallen moet!

(Arkel en Koehne worden losgemaakt; zij voegen zich bij de Kolveniers. Oogenspel tusschen Arkel en Dupont. Oranje komt op het voorplan bij Anjou.)

ORANJE.

Hertog, ik dank u: in tegenwoordigheid van het reuzenwerk dat wij te volvoeren hebben, heeft elke pooging tot eendracht eene dubbele waarde. De dwingelandij van Spanje knotten, de vrijheid van geweten als een menschelijk recht doen verkondigen en Nederland staatkundig onafhankelijk maken... Ziedaar onze taak! En tot het voltrekken van dit groote werk, hebben de Nederlanders reeds veel gedaan! ja, Hertog, sedert het vierde eener eeuw is onze vadergrond met bloed doorweekt; onze kinderen worden met den haat tegen Spanje geboren; onze strijders vervloeken, stervend op het slagveld, de vuige dwingelandij van Philips den Tweede! Onze vrouwen dringen zich den dolk in den boezem, liever dan zich door snoode lafaards te laten bezoedelen! Onze belegerde steden geven zich eerst dan over, wannner zij niets meer bevatten dan uitgehongerde geraamten! Gij begrijpt dus, Hertog, dat een volk, als het Nederlandsche volk, wel kan getergd, maar niet kan overwonnen worden! het zegepraalt.... of, sterft gansch uit! - En gij, Hertog van Anjou en Alençon die hier geroepen zijt om tot de vrijmaking van zulk een volk mede te werken, gij zijt, ho, ik ben er van overtuigd, gij zijt fier over de edele zending welke u werd opgedragen!...

DE HERTOG.

Fier, ja, Prins;... maar zeg mij, zal ik met een stijfhoofdig en wederspanning volk in mijne pogingen slagen?

ORANJE.

Leer den Nederlander kennen, Hertog, en gij zult hem bewonderen, hem hoogschatten. Warsch van vleierij, draagt hij de ziel op het aangezicht, den moed en de vrijheidszucht in het aanschijn der zon.

Hij eerbiedigt al wat eerbiedwaardig is! Rechtzinnigheid en trouw verbinden zijn hart... Maar, wee den verrader, die zijne trouw misbruikt! wee den huichelaar, die hem glimpachtig wil misleiden!

DE HERTOG

(ter zijde).

Die strenge taal! zou hij vermoeden?...

ORANJE.

Hertog, gij moet aldus al de verhevenheid uwer zending bevroeden; en Nederland vertrouwt dat gij die, als ridder, als fransch edelman, rechtzinnig zult volvoeren. Gij moet, als verdediger van Neerlands vrijheid en onafhankelijkheid, onze gevoelens deelen, en wij, Nederlanders, dragen allen den plechtigen eed in het hart, dat, moesten wij, door onmacht of verraad, bezwijken, de vijand op Neêrlands bodem niets vinden zou dan puinhopen en lijken! De laatste Nederlander zal de dijken doorsteken om den invallenden vijand in onze moerassen te verstikken!..

DE HERTOG.

Grootmoedig zijn uwe woorden, Oranje, maar machtig en sluw is uw vijand!..

ORANJE.

De vrijheid is onze moeder... en, zonder haar, hoeven wij niet te leven!...

(Hij gaat naar den achtergrond, en doet den Kolvenieren teeken hem te volgen.)

EINDE VAN HET DERDE BEDRIJF.

Vierde bedrijf.

Tooneel: Zooals in het eerste bedrijf.

Eerste tooneel.

BAAS POTTEMAN, daarna TEKLA en NELLA.

BAAS

(komt op langs den achtergrond rechts).

Wat uit dit alles worden moet, weet de drommel!.. ik versta er niets van:.... Nella is gisteren in het paleis van den Hertog geweest... eene rijke Dame heeft haar juweelen geschonken... de oude Peter heeft dezelve woedend op den grond geworpen... Vervolgens Nella uit het paleis medegevoerd, als hadde zij daar in het grootste gevaar verkeerd.... Ziedaar eene reeks zonderlinge voorvallen, waarvan ik te vergeefs den onderband zoek... En, nu heden, werd ik geroepen....

TEKLA

(komt uit de deur links gevolgd van Nella).

Welnu, Baas, wat was het? waarom deed de Prins van Oranje u nu naar zijn paleis komen? Wat had hij u te zeggen? Vertel mij dat eens gauw, he; vermids ik nu volstrekt niet mocht meêgaan.... Maar, spreek dan, Baas, spreek dan toch!...

BAAS.

Ik kan toch maar spreken als het u believen zal te zwijgen.

TEKLA.

Nu spreek, Baas, ik zal zwijgen... spreek, zeg mij... - ik ben toch zoo ongeduldig!

BAAS.

Welnu, uw ongeduld zal dan gauw ophouden: Ik weet nu juist zooveel als wanneer ik van hier weggegaan ben.

NELLA

(heeft met belangstelling toegeluisterd).

Het was dus maar eene teleurstelling?

BAAS.

Het is te zeggen, ik begin nu toch iets meer te weten: ik versta nu eindelijk dat dit gansche geheimzinnige spel geheel en al op Nella uitdraaien zal.... de historie van gisteren kent ge, niet waar? Welnu, de Prins, de Prins van Oranje

(hij neemt zijn hoed af)

heeft mij met zijn eigenen, doorluchtigen mond gezegd dat hij, hij, de Prins van Oranje! ons bedankt, hoort gij, Tekla, dat hij ons bedankt voor de zorgen welke wij aan Nella gewijd hebben.

NELLA

(met belangstelling).

En dan?

BAAS.

En dan? dan heeft hij er bijgevoegd, dat hij, hij, de Prins van Oranje, het grootste belang in Nella stelt.

TEKLA

(hare tranen afdroogende).

Ik heb het gevreesd... ziet ge... wij zullen dat ding nog kwijtgeraken!.....

BAAS

(insgelijks weemoedig).

Juist dat... ziet ge,... en, men is daar meer aan gehecht dan men wel denken zou.....

TEKLA.

Hewel, zie, het is gelijk... ik heb er wel veel last van gehad: een kind kweken gaat niet zonder moeite... maar het doet mij wel hartzeer te denken dat zij ons nu verlaten zou!

NELLA

(de bazin in hare armen drukkende).

Gij zijt immer voor mij eene goede moeder geweest....

(den Baas de hand reikende).

En gij, een bezorgende vader... En, wat er ook voorvallen moge, zal ik mij nooit zoo ver van u verwijderen, dat ik mijne plichten van dankbaarheid jegens u niet zou kunnen kwijten...

BAAS.

Uw hart is goed, kind,.. en, dit is ons reeds eene groote belooning; maar, ik vrees dat
gij ons voor altijd verlaten zult...

TEKLA.

Toch zoo spoedig niet,... ik zou er mij niet kunnen aan gewennen haar te moeten missen..

BAAS.

Kapitein Peter, die de tranen in de oogen krijgt als hij over Nella spreekt, heeft gezegd dat hare verloving heden plaats moet hebben... hare verloving met Herman, zijn eigenlijke naam is Arkel, en de Prins van Oranje heeft er bijgevoegd dat hij bij de verloving wil aanwezig zijn. Heden nog, met het vallen van den avond, zullen zij alle drie hier wezen.

TEKLA.

Heden nog!... wel, Nella, kind, dan moeten wij ons wat proper gaan aanzetten... de Prins komt...

BAAS.

De Prins van Oranje, als 't u belieft!

(Hoed af.)

TEKLA.

De Prins van Oranje komt, en wij staan hier zoo maar alledaags aangetakeld... kom, laat ons..

(zij wil met Nella af.)

BAAS

(ze wederhoudende).

Nu, zeg eens, kind, dat is zoo maar al niet genoeg met trouwen: het bandeken, welk men u daarbij aanlegt, is sterk en duurt lang! Zeg me, ronduit gesproken, bemint gij dien Herman wel oprecht?

NELLA.

Uit ganscher ziele!..

TEKLA.

En den Hoofdman Koehne dan?

NELLA.

Weet dat ik hem nooit bemind heb.

BAAS.

Welnu, trouw dan maar met Herman!...

TEKLA.

Kom, kind, kom... wij gaan ons beste pak aantrekken, ter eere van den Prins van Oranje...

NELLA

En, ter eere van Herman!

(De beide vrouwen links af.)

Tweede tooneel.

BAAS POTTEMAN, daarna DUPONT.

BAAS.

Ik ben nu eens recht benieuwd, om de ont-

knooping van die gansche zaak te zien.... Het is stellig dat de Prins van Oranje, Peter en Herman Nella's geschiedenis kennen... God weet wat wij hier tot heden in onzen nederingen Neptunus gekweekt hebben. Nu, om het even, het kind zal gelukkig zijn, en dat doet mijn' harte goed!

(Gaat binnen, links.)

DUPONT

(in burgerkleeding, vlug op, gramstoorig).

Ongestraft hoont men mij op zulke wijze niet! heden zal ik hier binnendringen... en, voor niets terugwijken!

(Hij gaat naar de deur; wil binnen; de Baas verspert hem den doorgang.)

BAAS

(houdt zich in de deur, en spreekt op lossen toon).

Als 't u belieft, camaraad, wat zou er van uw verzoek zijn?

DUPONT

(barsch).

Het jonge meisje dat hier bij u inwoont, en uw kind niet is, wil ik zien en haar spreken...

BAAS.

Het spijt mij, camaraad, maar dat zal nu wel volstrekt onmogelijk zijn.

DUPONT.

Hoe dat!.. als ik het wil!

BAAS.

En als ik het niet wil...

DUPONT.

Habah!...

(Hij wil den Baas verdringen.)

BAAS.

Ware ik in uwe plaats, ik zochte geene moeilijkheid, camaraad; gij zoudt er kunnen aan toeleggen...

DUPONT.

Hel en duivel!.. zou die Antwerpenaar mij weêrstand durven bieden.

(Hij trekt een dolk en wil op Potteman aan.)

Ik wil het meisje zien! hoort gij!.... achteruit!...

BAAS.

Ik heb u gezegd dat het volstrekt niet zijn kan..

(Hij mikt eene pistool op Dupont.)

DUPONT.

Doemenis!

(Hij wijkt achteruit.)

BAAS.

Zie, camaraad, langs ginder

(rechts achtergrond)

is de weg; en, wilt gij hier op de straat uw laatste bed niet maken, zoo kiest ge maar langs daar het hazenpad..

(Hij nadert... Dupont deinst.)

Langs daar, ja..

(Hijhoudt steeds het wapen gemikt.)

DUPONT

(ter zijde).

Ha, ik zal mij wreken! bloedig wreken!

(Tot den Baas.)

Wij zien elkander weder!

(Af rechts.)

BAAS.

In mijn huis toch niet.

(Komt langzaam het tooneel af.)

Ja, ja; ik zou schieten, zeker schieten... Ik heb nog binnen mijn leven geene vlieg mishandeld... maar mij verdedigen tegen eenen laffen, vuigen franschman, als Kolonel Dupont, dat zou mij geenszins afschrikken.

(Af, sluit zijne deur.)

Derde tooneel.

LOUISA en DUPONT.

LOUISA.

(Zij is befloersd, en komt geheimzinnig links op.)

Eene herberg!.. hier moet het wezen... Ho, ja!

(leest boven de deur:)

‘In den Neptunus’ Hier is het.

(Zij komt het tooneel af.)

DUPONT

(komt rechts van den achtergrond weêr).

Wat zie ik? Louïsa!...

LOUISA.

Welke knaging... welke vervloeking stuwt mij voort!.. mijn boezem hijgt!.. het koude zweet druïpt van mijn voorhoofd!.. Ho, kon ik enkel iets tot haar geluk, tot haar welzijn bijbrengen... dit zou mijne smarte leenigen... dit zou mij vrijer laten ademen!.. anders, ho, ik voel het,... de wroeging zal mij dooden!...

DUPONT

(is zachtjes achter haar toegenaderd).

Mevrouw de Gravin komt zeker om haar loon bij de herbergfreule?... Zij heeft immers het deugdzame meisje gered... gered uit de handen....

LOUISA.

Uit de handen van een' snooden verleider!

DUPONT.

Gravin Louisa, gij zijt verloren: heden nog zal ik mij over u wreken... De Hertog zal uwe gansche geschiedenis kennen... en u... als eene verworpelinge, die gij zijt, zijn paleis uitdrijven!...

LOUISA.

Ik spot met uwe bedreigingen en veracht de gunsten van den Hertog! hoort gij, Dupont, ik veracht de gunsten van den Hertog!... Een ander gevoel! een alomvattend gevoel bezielt mij thans!...

DUPONT

Zoo, zoo, Gravin, eene bekeering! eene zoo plotselinge bekeering! Waarlijk, waarlijk, het is belangwekkend... De Gravin Louisa bekeerd!... ha, ha, ha!...

LOUISA.

En Kolonel Dupont veroordeeld om de straf zijner snoode daad, in Breda gepleegd, te ondergaan!...

DUPONT.

Habah!... gij zoudt tot heldin herschappen zijn, en mij durven bedreigen!

LOUISA.

Verlaat deze plaats! doe geene beweging meer om het meisje te zien!... of....!

DUPONT.

Uw toorn is bespottelijk!

LOUISA.

Reeds twee maal zijt gij, als een lafaard, voor den degen van Herman geweken! welnu, de derde maal zult gij hem niet ontsnappen! Ik zal hem bewijzen dat gij de lafhartige moordenaar zijner zuster zijt! en, wee u!...

DUPONT.

Gravin, wij nemen het beide op een ver-

keerden toon! wij willen elkander verraden, en ons beider belang is elkander te helpen!...

LOUISA.

Ik heul niet langer met lafaards en snoodaards! en, nog eens, ik gebied u deze plaats te verlaten!..

DUPONT

(ter zijde).

Zoo zij mij verraadt, ontsnap ik aan Herman niet!...

(Tot Louisa.)

Gravin, bedaar uwen toorn; ik beloof u dat ik het meisje ongestoord zal laten.

LOUISA

Verwijder u dan!

DUPONT

Ik ga.

(Ter zijde.)

Ik zal haar uit Antwerpen doen verdrijven!

(Rechts af.)

Vierde tooneel.

LOUISA en BAAS POTTEMAN.

LOUISA

(het tooneel afkomend).

Zij is hier... mijne dochter is hier... hier in deze nederige woning!.... dus is de plaats der schuldige moeder voor deze deur:... zij moet waken, zorgen dat haar kind de prooi der verleiding niet worde... niet zoo diep valle als de moeder gevallen is!.... Zij moet lijden, lijden zonder morren!... Zij moet haar kind beminnen, beminnen als het licht harer oogen, zonder te mogen zeggen: ik ben uwe moeder!,,... Ja, verteerd door den gloed der liefde en der wroeging, moet zij zich den boezem aan stuk rijten... tot boeting harer misdaden!...

(De deur wordt geopend.)

Iemand!...

(Zij gaat het tooneel links op.)

BAAS

(met zijne pistool in de hand).

De franschman heeft zijne matten opgerold; het was ook het beste wat hij doen kon.

(Hij ontwaart Louïsa.)

Ha, zie,

daar heb ik ander bezoek. Daar voor zal ik geene wapens noodig hebben.

(Hij steekt zijne pistool in den zak.)

LOUISA

(ter zijde).

Voorzeker de man, die haar heeft opgevoed! - Goede man, gij zijt gewis de baas uit deze herberg?

BAAS.

Om u te dienen, Mevrouw; Baas Potteman uit den Neptunus..

LOUISA.

Ik heb over u hooren spreken, gij zijt een brave man: gij hebt, uit medelijden, een kind, een meisje, opgekweekt, niet waar?

BAAS.

ja, Mevrouw; wij hebben het schaapken opgenomen, omdat het verlaten was; verlaten, wellicht van eene harteloze moeder!..

LOUISA.

Helaas!

BAAS.

Wat konden wij anders? wij moesten het arm schepselken wel verzorgen... God wil immers niet dat zijne kinderen van gebrek sterven.

LOUISA.

Ik ben zeer gevoelig aan uwe schoone daad, uw gedrag verdient beloond te worden... Ziehier reeds, op afkorting, een deel van hetgeen men u voor uwe edele verpleging schuldig is.

(Zij biedt hem een beurs aan.)

BAAS

(weigerend).

Ik vraag om verschooning, Mevrouw; wij hebben, toen wij het arm kindjen opnamen, geen accoord gemaakt voor zooveel of zooveel 's jaars; wij weten alzoo niet hoeveel wij te goed hebben, en zouden dus ook niets kunnen ontvangen.

LOUISA.

Hoe! gij weigert?

BAAS.

Volstrekt, Mevrouw.

LOUISA.

Indien gij dit goud voor u niet aannemen wilt, ontvang het dan voor uwe pleegdochter,
ik bid u!

BAAS

(ter zijde).

Ho, ik denk eraan!.. zoo het eens de Dame met het halssnoer ware!...

LOUISA.

Welnu, brave man, neem dan toch aan..

BAAS.

Voor niets ter wereld!... Zie, Mevrouw, als ik eerlijk wat verdiend heb, al ware 't maar eene duit, dan verg ik dat men mij betale; maar goede werken betaalt men bij goede Christenen nooit!

LOUISA.

Sta dan ten minste toe dat ik u vergelde voor hetgeen gij in het vervolg nog voor het meisje doen zult; gij hebt ze nu lang genoeg kosteloos verzorgd.

BAAS.

Wat wij nog voor Nella doen zullen, zal eene kleinigheid wezen:.. het goede kind gaat ons, helaas, verlaten.

LOUISA

(getroffen).

Verlaten!

BAAS.

Ja, zij gaat trouwen..

LOUISA.

Trouwen?

BAAS.

Heden nog moet hare verloving plaats grijpen.

LOUISA

(ter zijde).

Die wil ik, kost wat kost, bijwonen!... Maar hoe dring ik hier binnen?

(links)

BAAS.

Zij doet het opperbest... eene zeer goede partij... Maar, eventwel, ziet ge,... valt het ons toch hard ze nu te moeten zien vertrekken!...

LOUISA

(waant ongesteld te wezen).

Zie, het is we aardig... wat voel ik... ik ben ongesteld... Zeg, brave man, kan ik niet... een oogenblik.... daar binnen...?

BAAS

(roept aan de deur links).

Tekla! Nella! Kom! Kom!...

(Beide vrouwen snellen toe)

... Deze Dame is ongesteld.... Brengt haar binnen...

LOUISA

Ho, ja, ik zal er u wel dankbaar voor wezen.

BAAS.

Geleidt haar in de achter kamer, daar kan zij ongestoord uitrusten.

(De beide vrouwen helpen Louisa, die nog immer befloersd is, binnen.)

Geeft haar water met azijn, voor een flauwtje dat is souvereine

remedie, het zal oogenblikkelijk overgaan.

(Komt weder het tooneel op.)

Maar, wat belang mag nu ook die dame in Nella stellen? Zij biedt mij eene volle beurs goud aan!... en die Dame met het halssnoer in het paleis van Anjou?.. Peter heeft het snoer op den grond geworpen, zegt Nella...? Ik heb schoon mijn arm bazenhoofd tot denken aan te sporen, het wil er maar niet in... ik word er niet wijs uit..... Doch heden moet alles opgehelderd worden: De oude Peter heeft gezegd: wij zullen even alles klaar maken; nu, dat men maar alles klaar make, want voor mij is tot heden alles stikkeduister.

Vijfde tooneel.

BAAS, NELLA, daarna PETER

NELLA

(komt vlug uit de deur links).

Die Dame is zinneloos!... zij vliegt mij om het lijf, wil mij omhelzen!.. Zij houdt zorgvuldig haar floers gesloten... maar mij dunkt,... ja, ik erken hare stem... het is de zelfde Dame welke ik in het paleis van den Hertog zag!

BAAS.

De Dame met het halssnoer?

NELLA.

(Men ziet Peter links op den achtergrond).

Juist; en Peter heeft mij voor haar zulken afschrik ingeboezemd, dat ik hare tegenwoordigheid vlucht, en mij aan hare liefdeblijken onttrek.....

PETER

(ter zijde).

Gezegend zij het uur op welk ik mijne dochter mag gelukkig maken!

(Komt het tooneel af.)

Nella!

(Hij zoent haar op het voorhoofd.)

Baas!

(Hij drukt hem de hand.)

Het oogenblik is dan gekomen, wij gaan het geluk van het lieve kind verzekeren door eene huwelijksverbindtenis met hem dien zij bemint. Haar gehefte volgt mij, en de Prins

van Oranje wil, terwijl hij zijn gewoon uitstapje in de stad doet, door zijne tegenwoordigheid, hunne verloving bezegelen.

BAAS.

Braaf, Kapitein Peter, braaf!.. Ziet ge als we dan toch zeker zijn dat het kind zal gelukkig wezen, zoo doet het ons minder pijn haar te moeten missen.

PETER.

Steek dat missen uit uw hoofd; de Prins behoudt zich het recht voor hier alles te regelen.

NELLA

(levendig).

Wij zouden dus kunen te zamenblijven? welk genoeg!

TEKLA

(uit de deur links).

Die Dame is stapelzot: zij houdt niet op mij te ondervragen wegens de kindschheid van Nella, of zij niet ziek is geweest, hoe wij haar opgevoed hebben... zij bedankt ons... zij heeft de tafel vol goud geworpen... het is zeker, die ongelukkige is krankzinnig...

PETER.

Eene Dame, zegt gij! Daarbinnen?

NELLA.

Zoo ik mij niet bedrieg is het de Dame uit het paleis van den Hertog!.. ik heb hare stem erkend, en ik ben van haar weggevlucht...

PETER

(drukt Nella in zijne armen).

Gij hebt welgedaan!

BAAS

(naar den achtergrond).

Ziet daar den Prins van Oranje en Herman Arkel!

Zesde tooneel.

*De vorigen, ORANJE, ARKEL later LOUISA.
(Allen buigen eerbiedig voor de Prins).*

ARKEL

(snel tot Nella).

De eerste stap tot ons geluk dan zal heden gedaan worden... in onze wederzijdsche liede, zullen wij een onvergankelijk heil vinden!

(Hij zoent haar op het voorhoofd.)

NELLA.

Ik dank den Hemel, Herman, voor zulke zalige schikking!

(Allen gaan naar het voortooneel.)

ORANJE.

God, die alles zegent wat rein en deugdzaam is, zal ook uwen echt zegenen, mijne kinderen. En mids ik het genoeg heb, deze verloving bij te wonen, zoo wil ik ook het mijne bijbrengen om het stoffelijke welzijn der jonge echtgenoten te verzekeren: Herman Arkel zal tot Admiraal der Nederlansche zeemacht verheven worden, en, aan zijne lieve gade schenk ik een' bruidschat van tien duizend kronen.

(Anastro en Jaargui vertoonen zich links op den achtergrond, de laatste is in bedelaar verkleed.)

BAAS.

Doorluchtige Prins, tien duizend kronen kunnen wij niet geven; maar, ons hart is daarom niet minder goed: wij schenken aan Nella alles wat wij bezitten... Niet waar, Tekla, alles wat wij bezitten!

TEKLA.

Ja, op de enkele voorwaarde dat het ons vergund zij haar somtijds nog eens te zien en met haar te kunnen spreken!

(Louïsa verschijnt in de deur links.)

ORANJE.

Gij zijt brave lieden. Herman zal aan mijnen dienst gehecht blijven, en zoo het u behagen mochte uwe pleegdochter naar mijnen te volgen?... Is dat aangenomen?

BAAS.

Volgaarne, Prins, volgaarne...

TEKLA.

En ik, Prins, ik ga altijd met mijnen man meê; zoo luidt immers het gebod.

PETER.

Elk schenkt hier aldus zijne gifte... en welk zal mijn aandeel wezen?

(Allen zien hem met nieuwsgierigheid aan, na eene poos.)

Nella, kom hier aan mijne borst... Ik heb geene schatten, geene eertitels voor u, maar... ik schenk u een' vlekkeloozen naam. - Gij zijt... mijn kind!..

gij zijt... mijne dochter!

(Zij vliegen in elkanders armen.)

NELLA.

Mijn vader! mijn vader! - dank, o dank, mijn God, ik ben dan geene weezel!.. -

(Na eene poos.)

En mijne moeder?.. Waar is mijne moeder? Heb ik dan geene moeder meer?

LOUISA

(uit de deur links, hevig).

Uwe moeder!....

PETER

(in de rede vallend, en Louisa strak beziende).

Uwe moeder.... is dood!

(Streng tot Louisa.)

Niet waar, Mevrouw,... hare moeder is... dood?

LOUISA

(pijnlijk).

Ja, ja, zij is... dood!

NELLA.

Helaas!..

(Zij weent.)

ARKEL.

Nella, verdrijf allen weemoed: thans hebt gij een vlekkeloozen naam, eene fortuin, en een' verloofde die u uit ganscher ziele bemint.

ORANJE.

Stort thans vrij uwen boezem in liefde uit, vóór acht dagen zal uw huwelijk voltrokken, en uw heil volmaakt wezen... Herman, gij hebt verlof voor den ganschen avond.

Peter, vervoeg u dadelijk bij ons op het stadhuis.

(Oranje gaat rechts het tooneel op.)

Zevende tooneel

Vorigen, JAURGUL.

Anastro vertoont zich op den achtergrond, maar verdwijnt oogenblikkelijk. Jaugui nadert langzaam tot Oranje, en reikt hem de linker hand toe.

Heerschap, in name Gods, eene aalmoes voor eenen hongerlijdende!...

LOUISA

(weent en bedekt zich het aangezicht).

Lijden en boeten.... ziedaar wat mij nog overblijft!...

ORANJE

(eene aalmocs gevende).

Daar, en in 't vervolg, help u zelven, zoo helpe u God!

JAURGUL.

Sterf!...

(Hij schiet op Oranje, laat mantel en baard vallen, en vlucht langs den achtergrond rechts.)

ORANJE.

Ellendige, wat doet gij!

(Hij opent zijnen mantel; men ziet eene glinsterende borstweer; hij is niet gekwetst.)

PETER, ARKEL, BAAS.

Houdt aan! houdt aan!..

(Zij vervolgen den moordenaar.)

TEKLA, NELLA, LOUISA.

Hij is niet getroffen! God dank! God dank!...

BAAS

(vlug weêr).

Daar is hij schoon den wolf in den muil geloopt: De hoofdman Koehne kwam juist met zijne Kolveniers de wacht af!

(Arkel en Peter vooraan houden Jaurgui stevig vast, de Kolveniers volgen met een lantaarn: - tooneel licht.)

PETER.

Het is Jaurgui, de Spanjaard!

ARKEL.

En de andere, Anastro, is gevluht!

STEMMEN der KOLVENIERS.

Verscheurt den moordenaar!... Hakt hem aan stukken!... Dood op staanden voet!....

(Eenige mannen willen toeschieten).

ORANJE.

Houdt af, mannen! Knevelt den ongelukkige stevig vast, en laat hem aan mij over!

(Arkel en Peter binden hem handen en voeten; zich verweerende valt hij op den grond. De Kolveniers houden zich op den achtergrond, Arkel, Peter en de vrouwen op het tweede plan; Jaurgui en Oranje op het voorplan.)

JAURGUI

(steeds op grond).

Vermaledijding over u!..

ORANJE.

Wie zijt gij?

JAURGUL.

Een Spanjaard, een doods vijand van de Nederlandsche mouterij!

ORANJE.

Wie zette u aan om dezen moord te plegen?

JAURGUL.

Mijn haat tegen den Prins van Oranje, den

grootsten vijand van de Roomsch-Catholieke Kerk!

ORANJE.

En welk loon verwachtet gij voor uwe snoode daad?

JAURGUI.

Fortuin en adelbrieven van mijnen genadigen Heer en Vorst, Philips van Spanje!...

ORANJE.

Dit alles zal u ontsnappen: gij zult sterven!

JAURGUI.

Mijn hoogste loon, de eeuwige zaligheid hierboven, zult gij mij niet ontnemen!...

ORANJE

(het tooneel op).

Nederlanders, nogmaals blijkt het hier waartoe de domme dweepzucht leidt... Die ellendeling meent dat de poorten des Hemels voor hem openstaan, en dat hij zich veradeld heeft met eenen vuigen moord te willen plegen! Laat ons bij dit feit het besluit hernieuwen Spanje met zijne snoode dweeperij te bestrijden en te verlammen! ja, het licht in aller geesten te doen verschijnen, opdat de rechtvaardige God niet langer getuige zulker afschuwelijke tooneelen weze! - Brengt den schuldige naar de gevangenis; mishandelt hem niet... De vierschaar zal zijne straf uitspreken, - en God hem oordeelen!

JAURGUI

(terwijl men hem wegbrengt).

Ik vervloek uwe vierschaar! God beschermt mij!.. ik leef reeds in de eeuwige zaligheid!⁽¹⁾

(Men sleept hem naar den achtergrond.)

EINDE VAN HET VIERDE BEDRIJF.

- (1) Philips de Tweede had aan Gaspar Anastro, een Spaansch koopman te Antwerpen gevestigd, en die slechte zaken deed, tachtig duizend dukaten, en eene heerlijkheid van St Jacob beloofd, indien hij er in gelukte Willem den Eerste te moorden. Anastro spoorde zijnen kassier Antoon Venero aan om de misdaad te plegen; doch deze week er voor terug, en Jan Jaurgui, tweede klerk van Anastro, nam de gevaarlijke onderneming op zich, verzekerd als hij was daardoor roem, fortuin, titels en het paradijs te winnen.
(De Thou en Van Meteren.)

Vijfde bedrijf.

Tooneel: Eene opene plaats; in het verschiet de Kipdorppoort, eenen gewelfden gang verbeeldende, waarboven de begankbare vesting; rechts op het voorplan het paleis van Oranje met balkoen; achterplan eene straat, toegang tot de vesting gevende achter de schermen; op het voorplan links, tegenover het paleis eene wacht van Kolveniers. - De dag breekt aan. (Op een tooneel waar geene mogelijkheid zou bestaan om de gewelfde poort met begankbare vesting te verbeelden, kan dit bedrijf des snoods met gewoon open tooneel gespeeld worden).

Eerste tooneel.

HERMAN ARKEL, PETER en PAUWEL.

ARKEL

(vlug op met Peter langs het achterplan).

Peter, verken deze poort; zie of zij stevig gesloten is: een aantal Franschen zijn gedurende den nacht de vesting overgegaan, om de stad, bij het kriecken van den dag, langs deze zijde aan te vallen.

PETER.

Deze poort kan ons, in alle geval, tot verschansing dienen.

(Hij gaat onder het gewelf.)

ARKEL

(tot Pauwel die op wacht staat, luid).

Oranje!

PAUWEL

(insgelijks, in antwoord op de wachtleuze).

Vrijheid!

PETER

(komt van onder de poort het tooneel op).

De poort is verzekerd. Ik breng van alles bericht aan den Prins.

(Af in het paleis.)

ARKEL

(tot Pauwel op bevelenden toon).

Wacht uit!

PAUWEL

(tot zijne mannen in het wachthuis).

Oranje!

STEMMEN BINNEN.

Vrijheid!

(Een dozijn Kolveniers komen op.)

ARKEL.

Mannen, het uur der verdediging is geslagen!.. De fransche verraders zijn ontwaakt!..
ont-

waakt om, heden nog, in de eeuwigheid in te slapen!.. Bewaakt zorgvuldig deze poort tot het oogenblik van den aanval.

PAUWEL.

Laat ze maar komen!.. bij de eerste beweging verpletten wij ze allen!..

ARKEL.

Ik ga den Hoofdman Koehne bevel geven zich oogenblikkelijk met eene nieuwe wacht bij u te voegen. Hem, en u allen, dappere Antwerpenaren, zij deze post vertrouwd!... Dus... Oranje!

DE KOLVENIERS.

Vrijheid!

(Arkel gezwind af, achterplan rechts.)

PAUWEL.

Camaraden, deze dag zal voor ons zegerijk wezen.... Antwerpen van de fransche verraders mogen verlossen!.. ho, onze harten moeten van vreugde kloppen!...

(Allen af in het wachthuis.)

Tweede tooneel.

ANJOU, DUPONT, ROCHEPOT, PAUWEL en PETER.

(De drie Franschen treden geheimzinnig het tooneel op en houden hun krijgscomstuum onder eenen mantel verborgen. Pauwel plaatst zich in de deur van het wachthuis. Peter verschijnt later op het balkoen van het paleis.)

ROCHEPOT.

Hertog, ik heb de gansche stad doorkruist... alles is rustig, men vermoedt niets van onze ontwerpen. De wachten der Kolveniers zijn maar als naar gewoonte aangesteld... Zie, hier zelfs,

(Pauwel verbergt zich op dit oogenblik)

tegenover het paleis van Oranje is de wacht onbezet gebleven...

(Dupont is de poort gaan onderzoeken; Anjou en Rochepot zijn intusschen tot op het voortooneel genaderd.)

PAUWEL

(uit de deur).

Dat hebt ge mis!

DUPONT

(naar het voorplan).

De poort is versperd en gesloten!

ANJOU.

Die zullen wij licht verbrijzelen!

PAUWEL

(ter zijde).

Zoo wij er niet bij waren!

DUPONT.

Al onze maatregelen zijn dus goed genomen: men make zich eerst binnen de stad van al de posten meester, en men dwinge vervolgens, van op de vestingen, de stad tot overgaaf.

(Peter verschijnt op het balkoen.)

ANJOU.

Ja, mijne dapperen, zoo gezegd, zoo gedaan! De dag breekt eerst aan, Antwerpen slaapt nog, en zal in onze macht ontwaken!... Oranje! Oranje! uwe heerschappij is uit!...

PETER

(van op het balkoen).

Antwerpen waakt, en Oranje zal u verpletten.

DUPONT.

Onze mannen moeten wel het bevel in acht nemen geen geschut te gebruiken, zoolang het niet volstrekt noodzakelijk worde! Onze dolken en zwaarden zullen voldoende wezen om allen tegenstand te weeren; het geschut zou de gansche bevolking te been roepen, en ons de zegepraal misschien moeilijker maken.

PETER

(insgelijks).

De stormklok zal de stem onzer wrake zijn!

ANJOU.

Nu, mijne dapperen, ten strijde! en, de zegepraal zij aan ons!

(Anjou en Rochepot links, Dupont rechts af.)

PETER.

Ten strijde! en dood aan de verraders!

(Hij verdwijnt uit het balkoen.)

PAUWEL

(de franschen naziende).

Begint maar!.. wij zijn gereed!...

(Op het achterplan.)

Dupont trekt de stad in.

(Links.)

Anjou en Rochepot klimmen de

vesting op.

(Naar de wacht.)

Asa, laat ons dan niet langer dralen! wij bedwingen ons ongeduld niet om onze strijdbijlen op die fransche verraders bot te hakken.

(Af in het wachthuis.)

Derde tooneel.

ORANJE, PETER, ARENTZ, ARKEL. (Oranje, Peter en Arentz uit het paleis, Arkel langs den achtergrond rechts op.)

PETER.

Prins, ik smeeek, ik bid u, stel uw leven niet in gevaar! wat zou er, zonder u, van Nederland geworden!...

ORANJE.

En wat zou er, zonder vrijheid, gebukt onder de dwingelandij, van het arme volk geworden!

PETER.

Prins, stel u aan geen gevaar bloot... wij zullen overwinnen.. of sterven!...

ORANJE.

Niet ik, maar Antwerpen is in gevaar... Dus, moeten wij het redden! Volg mij!...

ARKEL

(gezwind op).

De aanval begint... de posten op de meirplaats worden aangerand!..

ORANJE.

Men luide oogenblikkelijk de stormklok... de burgerij houde zich binnen in de huizen, en werpe langs de vensters dood al wat zich fransch in de straten vertoont.

PETER.

Wee den verraderen!..

(Af, rechts achtergrond.)

ARKEL.

Het magistraat heb ik reeds verwittigd, en moet zich thans op het stadhuis bevinden?

ORANJE.

Herman, vlieg naar Marnix... Hij voege zich bij ons op het Stadhuis, dáár zij het middenpunt onzer verdediging. En gij, mijn trouwe Arentz, blijf hier; indien deze post last lijdt, vraag ons hulp... en moeste een franschman den voet over dezen drempel zetten..

(Hij wijst het paleis aan.)

ARENTZ.

Dan sterve hij... of ik!...

(Oranje en Arkel, af rechts.)

Vierde tooneel.

*ARENTZ, KOEHNE, gevolgd van Kolveniers, waaronder NEELS en SANDER.
(Koehne met zijne Kolveniers sluiks en stil op langs de straat links; Neels en Sander beklimmen de vesting, zien in de verte rechts uit.)*

NEELS

(met bedwongen stem tot Koehne).

Eene bende Franschen sluipen langs achter de vesting!

SANDER

(insgelijks).

Zij naderen!...

NEELS.

Hun inzicht is zich van deze poort meester te maken!

SANDER.

Zij trekken hunne zwaarden!. -

KOEHNE

(met bedwongen stem voor het wachthuis).

Oranje!...

STEMMEN UIT DE WACHT.

Vrijheid!

Vijfde tooneel.

De overigen, PAUWEL, met KOLVENIERS, daarna ARENTZ.

KOEHNE

(immer met verdoofde stem).

Te wapen! de vijand is daar!...

(Allen met strijdbijlen of zwaarden in de vuist naar den achtergrond.)

PAUWEL.

Hij kome de vijand!.. wij verwachten hem!..

NEELS

(van op de vesting, op grond liggende).

Zij dragen een' stormram!...

SANDER

(insgelijks).

Zij zullen de poort verbrijzelen!..

(Allen schikken zich voor het gewelf.)

KOEHNE.

Camaraden! het geldt hier de vrijheid van Antwerpen! dus... overwinnen of sterven!..

STEMMEN.

Overwinnen of sterven!..

(Neels en Sander zijn intusschen de vesting afgekomen en

plaatsen zich neven den Hoofdman bij den ingang der poort.)

NEELS.

Stil!... zij plaatsen den stormram!

KOEHNE.

Laat hen de poort maar rammen... wij zullen ze hier duchtig ontvangen!...

SANDER.

Zij zullen zich op onze tegenwoordigheid alhier niet verwachten.

PAUWEL.

Onze bijlen zullen hun den goeden morgen wenschen.

KOEHNE

(gebiedend).

Vaardig!...

(Men hoort den stormram herhaalde malen met geweld op de poort vallen. De poort wijkt; de Kolveniers vliegen de Franschen op; het gevecht blijft slechts eenige stonden zichtbaar voor den aanschouwer. De Franschen wijken en de Kolveniers vervolgen hen achter de vesting. De stormklok luidt op het oogenblik dat het gevecht begint).

ARENTZ

(die bij de vlucht der Franschen op de vesting geklommen is).

Zij vluchten als bloodaards!.. dood! slaat dood... de verraders!..

Zesde tooneel.

De vorigen, BAAS POTTEMAN, daarna DE KOLVENIERS.

BAAS

(buiten adem langs den achtergrond rechts).

Oranje!...

ARENTZ

(van boven).

Vrijheid!

BAAS.

De wacht! den hoofdman?.. onze wijk wordt verwoest!.. de Franschen moorden en plunderen!..

ARENTZ.

Terstond... de Kolveniers komen zegepralend weder!... Zij hebben hier den vijand verslagen en op de vlucht gedreven!...

BAAS.

Spoed! spoed! of den Neptunus wordt ook geplunderd!...

(Ter zijde.)

En wat zal er, helaas, van Tekla en Nella geworden!...

ARENTZ.

Daar zijn zij weêr!. - Braaf, Kolveniers, braaf; gij zijt moedige mannen, echte Nederlanders!

(Hij komt de vesting af. Men hoort geschut rechts in de stad.)

BAAS.

Wat hoor ik! geschut!... mijn God! mijn God! Antwerpen is verloren! de gansche stad verwoest... de duivel hale die Franschen!...

ARENTZ

(op het tooneel).

Moed, Baas, moed! Antwerpen zal overwinnen!

KOEHNE

(gevolgd van zijne Kolveniers. Allen vlug langs het gewelg het tooneel op.)

Mannen, het gevaar is thans langs hier!

(Rechts.)

BAAS.

Kolveniers, hulp! hulp! onze woningen worden geplunderd! - volgt mij!

KOEHNE.

Mannen, vooruit! - Oranje!..

STEMMEN.

Vrijheid!..

(Allen snellen rechts af; de Baas vooraan.)

ARENTZ.

Hoe moedig zij ten strijde vliegen! Ha, gij zult heden van hen leeren, Fransche bloodaards, dat men niet ongestraft den Nederlander verraadt!..

(Men hoort geschut, hij ziet rechts uit.)

Zij vallen aan!. God! zij wijken.. doch, neen! Koehne springt met zijne mannen vooruit!.. zij vechten als leeuwen!... En ik, ik moet hier werkeloos blijven... Ho, Prins, waarom vertrouwdet gij mij dezen post... waarom liet gij mij niet met u gaan, om mijn aandeel van den zegepraal te nemen!...

(Geschut, ziet nogmaals uit.)

De vijand bezwijkt!... De Kolveniers rukken hun de wapens uit de handen!...
Vervolgen de vluchtelingen!... Victorie! Victorie!. - Maar, hemel!.. wat zie ik... daar...
achter den muur der vesting... Vrouwen!... mijn God, ééne is gekwetst!...

(Naar den ingang der straat rechts.)

Zevende tooneel.

Vorige, LOUISA, NELLA, TEKLA.

TEKLA

(achter de schermen rechts).

Hulp! hulp!..

(Tekla en Nella ondersteunen Louisa).

ARENTZ.

Mijn God, die vrouwe is stervend!..

(Hij biedt hulp.)

Hier, hier op dezen trap!

(Voor het paleis.)

Zij ruste!..

TEKLA.

Terwijl zij met ons vluchtte, heeft een kogel haar getroffen.

(Louisa op den trap.)

ARENTZ.

Tegen onze mannen geen stand kunnende houden, zijn zij lafhartig genoeg geweest om zwakke vrouwen aan te randen.

NELLA.

Mevrouw, hoe gevoelt gij u?

(Ter zijde.)

Mijn God, zij sluit de oogen! verliest het bewustzijn!...

TEKLA

(hare halskleeding eenigszins oplichtende).

De kogel heeft haren schouder doorboord!

ARENTZ.

Brengen wij het ongelukkige slachtoffer hier binnen;

(in het paleis)

wij zullen haar beter kunnen verzorgen.

(Men licht haar zachtjes op.)

NELLA.

Zij opent de oogen!.... Mevrouw, bevindt gij u beter?

LOUISA

(houdt zich recht, op de beide vrouwen leunend).

Nella... Nella... Omhels mij.. vóór dat ik sterve!

(Nella omhelst haar. Louisa drukt het meisje krampachtig aan hare borst.)

NELLA.

Herstel u, Mevrouw!... en schenk mij vergeving, want het is mijne schuld... om mij te beschermen, bedektet gij mij met uw lichaam!...

LOUISA.

Wie anders... wie... zou u beschermd hebben! Moest ik mijn leven niet... voor u... verpanden!..

NELLA.

Mevrouw, wees bedaard... onstel u niet zoo zeer!..

TEKLA.

De groote ontroering doet u kwaad..

LOUISA

(steeds verzwakkend).

Nella... laat mij... u voelen... Leg uw hoofd op mijnen boezem... dat ik u aan mijn harte drukke!... dat ik u bescherme!.. dat ik u...

NELLA.

Mij beschermd te hebben kan u het leven kosten, Mevrouw!... Treed hier binnen, gij hebt rust en verzorging noodig...

LOUISA

(met inspanning).

Welnu... het koste mij het leven!.. Ja... zoo heb ik genoeg geboet!... Eene schuldige moeder geeft haar leven voor haar kind... het is niets te veel!...

NELLA.

Mijn God!....

TEKLA.

Voor haar kind?...

LOUISA

(met eene laatste inspanning).

Ik ben immers... uwe moeder!.. uwe boetende moeder!...

(Zij valt machteloos in Arentz armen.)

NELLA.

Mijne moeder!...

TEKLA.

Hare moeder!...

ARENTZ

(Louisa in het paleis dragende).

Zij sterft! zij sterft!...

(Allen af in het paleis.)

Achtste tooneel.

PETER, daarna NELLA.

PETER

(gezwind rechts op de vesting met een zwaard in de hand).

Het middenpunt der stad is geruimd!... De Franschen vluchten, waar zij vluchten kunnen, Anjou kan eventwel de stad nog niet verlaten hebben, hij moet zich ergens aan deze zijde der vesting verschuilen. Wij zullen zien.

(Hij komt van de vesting af, langs de straat links.)

NELLA

(diep bewogen).

Dood!... mijne moeder dood.. slachtoffer harer liefde voor mij!...

(Zij weent.)

PETER

(links op).

Nella! mijnē dochter...

NELLA.

Vader!. Vader!... ziedaar... dood!... zij is dood!.. en zij was... mijne moeder!...

PETER

(streng).

Eene schuldige moeder!...

NELLA.

De kogel, die mij treffen moest, trof haar!.. zij is voor mij gestorven!....

PETER.

Zij heeft dus geboet... en bewezen dat alle gevoel van teederheid in haren boezem niet gesmoord was!... - God zij haar genadig!...

NELLA.

Gij schenkt haar dus vergeving?.. Dank, o dank! Kom, vader, kom... Spreek uwe edele verzoening op haar lijk uit!..

(Nella wil Peter in het paleis trekken; men hoort geschut, rechts.)

PETER.

De vijand!... de vijand is nog daar!...

NELLA.

Vader! vader! aanschouw haar lijk!..

PETER.

De laatste Franschman moet verjaagd, of gedood worden!..

(Vlug af, links.)

NELLA

(hem volgende).

Helaas! moest ook hem een doodende kogel treffen! - God, spaar mijn' vader!....

Negende tooneel

NELLA, DUPONT, ARKEL.

DUPONT

(vluchtend, rechts op).

Hier... ho, langs deze poort, vlucht ik ongehinderd weg!..

(Plotseling.)

Wat zie ik? Nella!... Ho, zij volge mij!...

(Hij grijpt haar aan en sleurt haar mede naar de poort.)

NELLA.

Help! help!

(Hij stopt haar den mond.)

ARKEL

(komt rechts op; hevig, met eene bijl in de hand).

Dupont!... Ha, vermaledijding over u!.. sterf, laffe moordenaar!

(Hij slaat met zijne bijl; Dupont valt.)

DUPONT

Doemenis!... Ha! ha!.. ik sterf!..

(Hij valt tegen de poort.)

NELLA.

Herman!... Herman!...

ARKEL

(het meisje in zijne armen drukkende).

Nella, mijne bruid!.. eindelijk heb ik mij gewroken! Daar ligt nu de romp van den ellending die mijne zuster moordde, en u met geweld wilde ontvoeren!...

STEMMEN

(van achter de schermen links).

Hoezee! Hoezee!. de zege! de zege!...

ARKEL.

Hoort gij de zegekreten onzer dappere helden, de overwinning is volledig!...

Tiende tooneel.

Vorigen, ORANJE, MARNIX, PETER, POTTEMAN, KOEHNE, PAUWEL, SANDER, NEELS, ARENTZ, TEKLA, KOLVENIERS, GEWAPENDE BURGERS.

(Oranje en Marnix verschijnen op de vesting. Peter, Koehne, Pauwel, Neels, Sander gevolgd van Kolveniers en Burgers, treden juichend het tooneel op langs de straat links. Arentz en Tekla komen uit het paleis. De Kolveniers en de Burgers bezetten den achtergrond.

PETER.

Ja, Camaraden, juicht! juicht: de vijand is verslagen!

KOEHNE.

En Antwerpen is vrij! Antwerpen is verlost!...

ALLEN.

Hoezee! hoezee! hoezee!...

(Dit geroep moet volkomen eenstemmig wezen.)

MARNIX

(van op de vesting in de verte wijzende).

Anjou vlucht de stad als een lafaard, beladen met de schande zijner verraderij!

ORANJE.

Moedige Nederlanders, nogmaals hebt gij de ontzaglijke macht uwer vrijheidsliefde beproefd, en gij hebt gezegepraald!.. De vrijheid zij immer het doel uws levens! de ziel van uw bestaan! Eerlang

wappere de vlag der onafhankelijkheid in elk Nederlandsch vlek!.. en hoon en schande bedekken de Spaansche verdrukkers en de Fransche verraders!...

MARNIX.

Heil Oranje!... Heil den vrijen Nederlande.

ALLEN

(terwijl zij de wapens in de hoogte zwieren en Oranje begroeten).

Heil Oranje!.. Heil den vrijen Nederlande!.

(Arkel houdt Nella in zijne armen gesloten, en vormt aldus met Peter, den Baas en Tekla eenen groep op den voorgrond rechts. De overige personen staan links op het tooneel verspreid. Bij het gejuich: Heil, den vrijen Nederlande! hebben Oranje en Marnix de armen over elkanders schouders geslagen tot teeken van voortdurende eenheid in hun streven. Het gansche tooneel vertoont aldus een treffend tafereel, verlicht met bengalsch vuur van den aanvang van het Choorgezang.)

Slotchoor.

(Muziek van J. Ruelens.)

Hoezee! hoezee! hoezee!
Antwerpen zegeviert,
De vijand vlucht onz' steê
Wijl roem onz' wapens siert!

En wee! ja wee! o wee!
Den dwingeland die Neêrlands woede tart!
Wij schutten stad, èn veld, èn zee,
En dragen vrijheid in het hart!

Hoezee! hoezee! hoezee!
Laat Neêrland zegevieren!
Het schut, èn stad, èn veld, èn zee,
Wijl hem Oranje en Marnix stieren!....

EINDE VAN HET VIJFDE EN LAATSTE BEDRIJF.